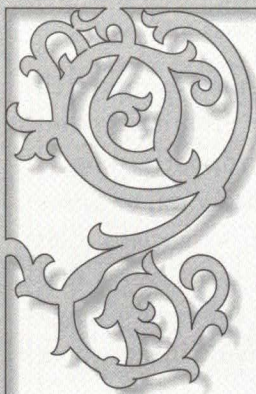

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

VI. évf.

2. szám

2005. június

A TARTALOMBÓL:

Iskola és gyülekezet

Dr. Horkay László
emlékezete

Szabadság, erkölcs,
igazság, pedagógia

A fogalmazás tanítása

Közlemény az
egyházi ének tantárgy
bevezetéséről

Hittankönyvek
megrendelőlapja

ORTE közgyűlés lesz
Hódmezővásárhelyen

A magyar református
nevelés 475. tanévében

A neszmei református templom

Több olvasónk kérte, hogy lapunkban tömör leírásban foglaljuk össze az egyes cikkeket.

Egyházi ének-zene oktatása

A Magyarországi Református Egyház Zsinata elfogadta a Magyarországi Református Egyház módosított közoktatási törvényét. A törvény elrendeli az általános iskolák (1-8. osztály) két, a középiskolák (9-12. osztály) egy évfolyamán az egyházi ének-zene oktatását, a hitoktatás keretei között, a hit- és erkölcs tananyag mellett.

A törvény végrehajtásával kapcsolatos előkészítő értekezletek meghirdetését és meghívóját olvashatják lapunkban.

Iskola és gyülekezet

Ezt a kérdést vizsgálta a Tiszántúli Református Egyházkerület V. Presbiteri Konferenciája 2005. áprilisában Berekfürdön. Bodorikné Aszódi Ágnes mezőtúri igazgató beszámolt arról a sok számról, ami az iskolát a gyülekezethez köti. Ezeken túl az iskola maga is kicsiny gyülekezetként működik, bizonyoságtévő a szülők előtt, és a megélt hit példáját állítja a gyerekek elé. Erre különös lehetőséget ad, hogy a pedagógusnak minden korábbiánál jobban kell a szülői szerepkört is betöltenie.

A szabadság és az erkölcs

A szabadság az a lelki, szellemi biztonság, amely lehetőséget ad a változtatásra, az útkeresésre, a nyitottságra. S hogy ez a különös, csodálatos élet-eszme, a szabadság ne torzuljon el az egoizmus kárpadján, egy életet végigkísérő formálójává válik az erkölcs. Az értelmesen elfogadott, a hitben megélt azon belátás, hogy nem vagyok egyedül, sem otthon, sem az iskolában, sem a közéletben, sem a munkában, ezért tekintettel vagyok a másik emberre. A Szentírás alapján a két fogalom egy töről fakad. Kövy Zsolt az igazsággal és a felelős élet összefüggésében értelmezi e kifejezéseket.

Szervátiusz Jenő
fadomborműve (részlet)

A célnélküliség

Lőkös Dániel írása a fogyasztói társadalom értékvilágában vergődő ember helyzetét értelmezi, rámutatva egy kevésbé érvényesített nézőpontra: hogyan hat ez a helyzet a testkultúra fontosságára, az egészség új értelmezésének (testi – lelki – szociális jólét) megfelelően. Utal rá, hogy egyes természetes életigények sérülései hogyan válnak a fogyasztói magatartásra ösztönző erővé, hibás individualizáló törekvések forrásává.

A fogalmazás tanítása felső tagozatban

Czibula Ferencné írása a felső tagozaton zajló szövegalkotás tanítása kiemelt területének egy lehetséges modelljét mutatja be. Megmutatja a négy évre tervezhető gondos munka várható eredményeit, példái leleményességre bátorítják nemcsak a szakos tanárokat, hanem a korosztály elé nyelvi, helyzetmegoldó feladatokat állító lelkészeket, pedagógusokat.

In memoriam dr. Horkay László

A hajdúnánási, a Dóczy Gimnázium és a Református Kollégium Gimnáziuma egykori filozófia- és vallástanárára, magyar és angol nyelv szakos tanárra emlékszik pedagógussá lett volt diákja, Nagy Balázs. „A tanár áldott ember, ha úgy látja pályáját, mint aki emberek növekedésében lehet segítség, mint aki emberek lelki kibontakozásában lehet aktív tényező.”

Úton – hozzátok

Szilágyi Tamás

„De maga a mi Istenünk és Atyánk, és a mi Urunk Jézus Krisztus egyengesse utunkat hozzátok” (1Thessz 3,11).

„Indulj el egy úton
Én is egy másikon,
Hol egymást találjuk
Egymáshoz se szóljunk...”

Az 1,5 millió lépés Magyarországon című televíziós sorozat filmzenéjeként is híressé vált népdalból idéztem egy részletet, ami két út, két életút találkozását – két szerelmes titkos szerelmét énekli meg.

„Indulj el egy úton, én is egy másikon...” Már ha lesz min elindulni! Ugyanis a hazai közutak ¾-e néhány éven belül teljesen használhatatlanná válik, ha nem újítják fel azokat sürgősen. Székelyföldön járva tapasztaltam, hogy az apró, magyarlakta falvakat összekötő utak kényeszerű elhanyagolása mennyire megnehezíti, szinte lehetetlenné teszi a másikhoz való eljutást.

Nos, Pál apostol is útnak indult az első század derekán. Sorra látogatta a kisázsiai és európai városokat és gyülekezeteket alapított, azaz eljutott másokhoz, útjaik találkoztak, és ebből élő gyülekezetek születtek.

Thesszalonikát a második misz-sziói útja során érinti, *abonnan* kényszerből menekülnie kell, de *abová* visszavágyik. Visszatérése nem sikerül. Persze nem az utak minősége miatt, hiszen a város Rómát a keleti tartományokkal összekötő, mintegy 800 km hosszú Via Egnatia kereskedelmi út mentén feküdt, amin éjjelnappal áruval megrakott szekerek, vagy éppen seregek vonultak. Visszatérését

nem az utak rossz minősége, hanem a Sátán, mint ellenséges hatalom akadályozta meg. Bár Timótheus jó híreket hoz a gyülekezetéről, Pál kérései között mégis *első* helyen szerepel a viszontlátás reménye: „De maga a mi Istenünk és Atyánk, és a mi Urunk Jézus Krisztus egyengesse utunkat hozzátok.”

Pál óhaja református tanárként vagy presbiterként kéréseink között első helyen kell hogy álljon, ha most egymásra tekintünk, otthoni kollégáinkra vagy szolgatársainkra, és különösen *tanítványainkra* gondolkunk. „...maga a mi Istenünk és Atyánk, és a mi Urunk Jézus Krisztus egyengesse utunkat hozzátok.” Mert szükséges, hogy a presbiter – kiváltképp, ha iskolafenntartó – jó sáfárként magáénak érezze az iskolát, és szükséges, hogy a pedagógus, nemcsak hitoktatóként, otthon legyen a gyülekezet közösségében. Csak egy-

máshoz eljutva és egymásra találva tudunk hitelesen és hatékonyan részt vállalni a ránk bízott gyermekek és diákok keresztyén nevelésében.

Egyházunk több mint 140 közoktatási intézményében – és persze a gyülekezeti hitoktatás területén – számos tanár-diák életút találkozik egymással. Együtt töltjük napjainkat tanítási órákon, áhítatokon, családi istentiszteleteken, szaktárgyi versenyeken, vagy éppen osztálykirándulásokon. De vajon *valóban* elérünk-e a ránk bízottakhoz? És ha megérkezünk, *mit* viszünk, *mit* adunk át nekik? Célt ér-e a nevelésünk és oktatásunk? Egyáltalán a napi leterheltség nyomasztó súlya mellett nem feledkezünk-e meg arról, hogy szeretettel és reménységgel önmagunkon *túlra*, Krisztusra mutassunk, és Krisztushoz vezessünk. Persze azt ne tévesszük szem elől, hogy

Krisztushoz vezetni *csak* az tud, aki Krisztusban van. Nélküle nem megy – csak Vele. És ha nem egyedül akarunk tanárként vagy presbiterként – és hadd tegyem hozzá, szülőként – egymáshoz és tanítványainkhoz eljutni; akkor bízhatunk Annak vezetésében, aki maga az Út, aki szavával tanítványokat hívott el, bűnöket bocsátott meg és életeket gyógyított – és teszi mindezt ma is.

A Berekfürdői konferenciaközpont

„...maga a mi Istenünk és Atyánk, és a mi Urunk Jézus Krisztus egyengesse utunkat hozzátok.” Ne feledjük: anélkül is „ellehetek” egy iskolában vagy gyülekezetben, melletted, fölötted vagy éppen alattad, hogy *valóban* megérkeznék hozzád. Csak hát akkor ugyan miért keltem útra?! A másik véglet sem szerencsés, azaz nem nekem kell minden-

kihez megérkeznem, hiszen mások is útra keltek és elindultak egymás felé.

Így találkozhatott egy berni hitoktató lelkész és az ifjú Barth életútja egymással, és lehetett ebből a találkozásból valami több. „Teológus leszek, nem azért, hogy prédikáljak, hanem azért, hogy tovább foglalkozhassam a konfirmációban meg-

ismert izgalmas kérdésekkel.” – írja Barth konfirmációja előestéjén.

„*Indulj el egy úton, Én is egy másikon* – „De maga a mi Istenünk és Atyánk, és a mi Urunk Jézus Krisztus egyengesse utunkat hozzátok.” Ámen.

Elhangzott: A Tiszántúli Református Egyházkerület V. Presbiteri Konferenciáján, Bereksírdő, 2005. április 8.

Megjelent

Bognár József: Az Úré a Föld (módszertan és kiegészítő ismeretek – nemcsak – biológiatanároknak) című könyve (Bp.: RPI, 2005.)

A kötet fő fejezetei:

Az Úré a Föld
Természettudósok vallomásai
Egészséges életre nevelés
Környezetvédelem
Módszertan
Hitünk sarkalatos kérdései
Hasznos összeállítások, táblázatok

A kötet a természettudós szemszögéből vizsgálja témáit, de a szerző a humán tudományokat is jól ismeri. 242 oldal, ennek ellenére inkább a gyors áttekintést segítő adattár, szerteágazó területekről gyakran vázlatosan ölel fel információkat, érdekességeket, lehetőleg a biológia legújabb eredményeit figyelembe véve. A biológiatanár kézikönyve lelkészek, hitoktatók számára betekintést nyújt arról is, hogy miképp értik meg hívő természettudósok a Szentírás igazságait.

Megrendelőlap

Alulírott megrendelem Bognár József: Az Úré a Föld című könyvét (Bp.: RPI, 2005.)

A megrendelő neve:

A megrendelő címe:

A számlakérő megnevezése:

A számlakérő címe:

A könyv ára: 1995.- Ft (Áfával) + postaköltség

Fizetés módja: postai utánvétel

Megrendelhető a Kálvin Kiadó címen: 1114. Budapest, Bocskai u. 35. Fax:06-1/386-8267

Kelt., 2005.-n

Az egyházi ének tantárgy bevezetéséről

RPI közlemény

Márkus Gábor

Magyarországi Református Egyház Zsinata XII. zsinati ciklusának hetedik ülésén, 2005. május 26-27-én elfogadta a Magyarországi Református Egyház közoktatási törvényének módosított szövegét. A törvény új száma: 2005. évi II. törvény.

A törvény elrendeli az általános iskolák két, a középiskolák egy évfolyamán az egyházi ének-zene oktatását, a hitoktatás keretei között, a hit- és erkölcsstan tantárgy mellett.

„Református közoktatási intézményben (1.) A Nemzeti alaptanterv, illetve a kerettanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló jogszabályokban megfogalmazott „*hitoktatás tantárgy*” a hit- és erkölcsstan és az egyházi ének tantárgy keretében valósul meg. Ezen tantárgyak óraszámát nem vehető figyelembe a tanuló kötelező és választható óraszámának napi és heti összegzésekor.

(2.) Az 1-13. évfolyamon a hit- és erkölcsstan tantárgy oktatása tanrendbe iktatottan, legalább heti 2 órában kötelező, azok nem pótolhatóak, illetve nem vonhatók össze áhítattal, vagy más közösségi alkalommal.

(3.) Az egyházi ének tantárgy iskolatípusonként legalább két évig (négyévfolyamos középiskola esetén legalább egy évig) rendes tantárgyként, tanrendbe iktatottan – heti 1 órában – kötelező, más órával nem helyettesíthető és nem vonható össze. (...)

(6) A hit- és erkölcsstan, illetve az etika osztályzata, valamint az egyházi ének értékelése bekerül a bizonyítványba.” (MRE 2005. évi II. törvény 31.§)

A jogszabály 2005. augusztus 1-jén lép hatályba. Ez azt jelenti, hogy a református iskoláknak ekkor meg kell kezdeniük pedagógiai programjuk módosítását, az egyházi ének tantárgy bevezetése érdekében. A pedagógiai program módosítását legkésőbb a 2005/2006. tanévben be kell fejezniük.

Az RPI és a Zsinati Oktatásügyi Iroda megbeszélésén kialakult közös álláspont szerint a törvény végrehajtását a 2005/2006-os tanévben a feltételrendszer megteremtésével célszerű kezdeni: tanterv, tanmenet, oktatási segédlet, értekezletek, konferencia, képzés. Ilyen értelmű megkereséssel fordultunk a Zsinat Elnökségéhez is.

A törvény rendelkezik arról is, hogy a Református Pedagógiai Intézet (RPI) az intézmények tartalmi munkáját segíti tantervek, tankönyvek, segédanyagok kiadásával, megjelentetésével, készíttetésével és véleményeztetésével.

Ezért a 2005/2006. évi tanév kezdetén az RPI megbeszéléseket, értekezleteket szervez annak érdekében, hogy kialakítsa a tantárgy célrendszerét, összegyűjtse a tananyag tartalmával kapcsolatos javaslatokat, feltérképezze a szükséges képzési területeket, felmérje, hogy a tantárgy bevezetéséhez milyen szakmai segítséget ígér

Szervátiusz Jenő fadomborműve (részlet)

nyelnek az iskolák, a pedagógusok, a hit- és erkölcs tanárai. A tanácskozások segítenek meghatározni, milyen kérdésekben kell állást foglalnia a Zsinatnak vagy illetékes testületeinek a tantárgy átgondolt és eredményes bevezetése érdekében.

A tervezett rendezvények:

Hitoktatók napja – 2005. szeptember 16.

Téma: A 2005-2006-os tanév feladatai, az egyházi ének bevezetése, új tankönyvek, nyári konferenciák.

Résztvevők: Általános iskolai hitoktatók, gyülekezeti hitoktatók, lelkipásztorok

Az értekezlet vezetője: Tóth Kása István katechetikai szakértő.

Középiskolai vallástanári értekezlet
– 2005. szeptember 19.

A javasolt témák: A vallástanár szerepe az iskolai munkaterv elkészítésében, felelőssége az iskola református szellemiségéért. A kétszintű érettségi első tapasztalatai (erről bővebben lesz szó az október 14-i Középiskolai Szakmai Nap Hit- és erkölcs tan szekciójában), a hit- és erkölcs tan szakértői vizsgálat néhány általános tanulsága.

Az egyházi ének bevezetésének kérdései (összevont megbeszélés az énektanárok, egyházzeneszek megbeszélésével.)

Résztvevők: Középiskolai vallástanárok.

Az értekezlet vezetője: Tóth Kása István katechetikai szakértő.

Énektanárok, egyházzeneszek megbeszélése
– 2005. szeptember 19.

Téma: Az egyházi ének bevezetésének szempontrendszere.

Résztvevők: Általános iskolai hitoktatók, gyülekezeti hitoktatók, lelkipásztorok

Az értekezlet vezetője: Hoppál Péter főigazgató, Bódiss Tamás előadó.

Az értekezlet egy részét összevonjuk az aznapi vallástanári megbeszéléssel.

Katechetikai és énekügyi előadók értekezlete
– 2005. szeptember 22.

Az értekezlet helye, ideje: Református Pedagógiai Intézet (1046 Budapest, Abonyi u. 21.). 2005. Szeptember 22. 10.00. óra

Téma: Tájékoztatás az RPI munkatervéről, szolgálatáról. Az egyházi ének bevezetésének szempontrendszere.

Résztvevők: az egyházmegyék illetékes előadói.
Az értekezlet vezetője: Márkus Gábor.

Valamennyi értekezlet helye a Református Pedagógiai Intézet (1046 Budapest, Abonyi u. 21.). Jelentkezés Az RPI-nél, telefon: 06-1 / 343-7878 / 154. Jelentkezési határidő: az értekezlet előtt három munkanap.

Az RPI Hírlevelében, meghívólevélben további részleteket közlünk. A megbeszélésekre szívesen várunk mindenkit, akit a Lélek arra indít, hogy véleményét elmondja, tudását a közös munka szolgálatába ajánlja.

A kialakuló munkacsoportoktól azt várjuk, hogy 2006 márciusában, Debrecenben országos konferencián mutassák be, hogyan zajlik a tantárgy bevezetése, mi lesz a felkészítő képzések tematikája, milyen segítséget kapnak az iskolák a pedagógiai munkájukhoz.

„... énekelték Mózesnek, Isten szolgájának énekét és a Bárány énekét: „Nagyok és csodálatosak a te műveid, mindenható Úr Isten, igazságosak és igazak a te utaid, népek királya! (Jel 15,3)

Szervátiusz Jenő fadomborműve (részlet)

Presbiterek és pedagógusok a nevelés szolgálatában

Egyházkerületi Presbiteri Konferencia volt a Tiszántúlon

Dr. Nagy Mibály

Az iskolák államosítását követően több mint negyven évig, a presbiterek közt csak elvétve akadtak pedagógusok. Templomba is csak kevesen járhattak, az iskolában uralkodó ateista nevelési elvek ugyanis ezt nem tették lehetővé. Tizenöt év óta újra növekszik az egyházi iskolák száma. Az ateizmus is teret veszített a közgondolkodásban, hazánkban sem tartozik már a kötelező nevelési elvek közé. A tapasztalatok szerint azonban az egyházi iskolák nevelői közt is, máig sokan vannak, akik nem érzik otthon magukat a gyülekezetben. A Presbiteri Szövetség Tiszántúli Területi Szervezete és az Országos Református Tanáregyesület (ORTE) összefogott, hogy lehetőséget biztosítson a kérdéssel való szembenézésre, a kötetlen eszmecsere.

Az április 8-9-én, Berekfürdőn megtartott konferenciára kilencvennél többen fogadták el a szívélyes meghívást.

A nyitó áhítaton Szilágyi Tamás vallástanár azt kérte a résztvevőktől, Pál apostol óhaja (1 Thess 3,11) legyen a miénk is, maga Jézus Krisztus egyengesse a presbiterek és a nevelők útját, gondolkodását egymás felé, ezen a hétfvén.

Györi József iskolaigazgató az érték és a minőség pedagógiai alapelveit állította előadása középpontjába. Ezzel ellentétben áll, hogy környezetünkben egyre több a kevésbé tartós, értéktelen dolog. Ez azonban bennünket nem befolyásolhat.

Beszterczey András lelkipásztor saját tapasztalataira is utalva, az iskolafenntartó gyülekezet felelősségét hangsúlyozta. Az egyházi iskola jelentheti a gyülekezetek természetes utánpótlását. Bodorikné Aszódi Ágnes igazgató a gyülekezetet és az iskolát összekötő lehetőségeket, alkalmakat elemezte. A keresztyén iskola Isten országának látható részeként legyen benne a világban. Példamutatásunkkal kell Urunkat szolgálni.

A konferencia második napjának reggeli áhítatán Koncz Tibor lelkipásztor a Máté evangéliumának kettes, rövid példázatát (13,44-46) választva arról beszélt, hogy a megtalált drága kincset, a mennyek országának evangéliumát tovább lehet, és szükséges is tovább adni.

Dr. Bölcskei Gusztáv püspök, zsinati elnök előadásában többek közt arról szólt, hogy a református iskolák magyarországi újraindítása idején több nyugat-európai református

egyházban nem érezték ennek a nagy áldozatvállalásnak az értelmét. Mára ez az értetlenség kezd átalakulni érdeklődéssé. A püspöki tájékoztatóban arról is hallottunk, hogy az oktatási kormányzatnak az alapfokú művészeti iskolákat sújtó finanszírozási gyakorlatát, egy leginkább a középiskoláinkat érintő rendkívüli zsinati pénzátcsoportosítással sikerült valamelyest ellensúlyozni.

Dr. Ritoók Pál, a Presbiteri Szövetség ügyvezető elnöke az év végén esedé-

Az V. Tiszántúli Presbiteri Konferencia résztvevői

kes presbiteri tisztújítás alapos előkészítéséről és a Szövetség jövőképeinek kialakításáról beszélt, amelybe a fiatalabb korosztályokat is be kell vonni.

Dr. Virágh Pál egyházkerületi főgondnok azokra irányította a figyelmet, akik a legutóbbi népszámlálás alkalmával reformátusnak vallották magukat, de nem lelhetők fel a gyülekezetekben. Az ő református gyökereik tehát még megvannak. Rajtunk is múlik, hogy ezek a visszametszett életek ki fognak-e még lombosodni.

A konferencián bőven volt alkalom a véleménynyilvánításra az előadások után, este, amikor *Dr. Horkay György* ORTE elnök is bekapcsolódott a válaszadásba, valamint a kiscsoportos megbeszélések alkalmával. A sok, hasznos megállapítás közül választottunk ki néhányat.

- Az egyház jövője jelentős mértékben a jól működő református óvodáktól, iskoláktól függ. A presbiterválasztás jó alkalmat kínál arra, hogy a presbitérium munkájába bevonják az arra alkalmas nevelőket.

- A református iskolába, vagy önkormányzati iskolában hittanórára járó gyermekek szülei, gyakran nem kapcsolódtak még a gyülekezethez, igeismeretük is hiányos. A számukra indított bibliaiskola nagy segítséget jelenthet a gyülekezethez való közeledésben.

- A konfirmált fiatalok gyülekezetben való megtartása külön, számukra készített programokkal eredményesebb lehet.

- Alig van református szakképző iskola. Pedig a református vállalkozók a kötelező szakképzési támogatás utalásával segíthetnék azokat. A szakképző iskolák felvehetnék azokat a gyermekeket, akik egyelőre nem kívánnak felsőfokú tanulmányokat folytatni.

- A gyülekezet és az iskola kapcsolatát istentiszteleti alkalmakon a fiatalok műsora, szolgálata erősítheti.

A *Kunmadarasi Református Általános Iskola* diákserége egyházi énekek éneklésével, hangszeres muzsikával és moldvai táncok előadásával aratott megérdemelt sikert a résztvevők között.

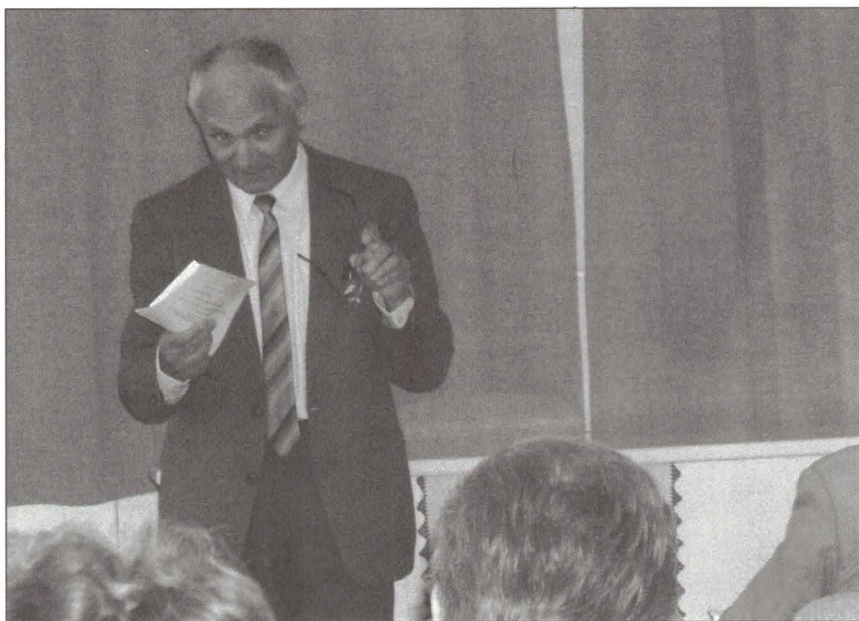
A konferencia végéhez közeledve megtartott imaközösség, számomra azt erősítette meg, hogy a résztvevő presbiterek és pedagógusok megta-

lálták az utat egymás felé, egy közösséggé váltak. Együtt tudtuk Isten elé vinni hálaadásunkat és elmondani buzgóságos könyörgésünket.

A zárszóban ezen sorok írója többek közt emlékeztetett arra, hogy az egészséges elégedetlenség az előbbre jutás hajtóereje lehet. Lehetünk türelmetlenek, de ne feledkezzünk meg róla, hogy húsz évvel ezelőtt hasonló témájú konferenciát egyrészt azért nem lehetett volna szervezni, mert mindössze egy iskolája – a debreceni – volt a protestáns egyházaknak. Másrészt az állami iskolákban a nevelést háttérbe szorította az anyagelvű oktatás. Az volt a hivatalos álláspont, hogy a „tudományosan képzett, felvilágosult embernek” nincs szüksége Istenre. Ezekben az évtizedekben az egyetlen református iskolában természettudományokat tanítva, magam ugyan meg voltam győződve ennek az álláspontnak az igaztalanságáról, a korszak vége, a lelki felszabadulás ideje azonban valahova, a bizonytalan, távoli jövőbe tolódott. Aztán tizenöt évvel ezelőtt, akár csak a magyar reformáció idején – a XVI. század első felében – újra megadta Isten a lehetőséget egyházi iskolák alapítására. Mára az igényeket megközelítő iskola-rendszerrel rendelkezünk.

Hálás szívvel énekeltük együtt a Konferencia énekét (Református énekeskönyv 487. dicséret), amelyből néhány sor befejezésül ide kívánczik:

Magasztallak én téged, Isten, egeknek királyát,
Hogy tőlem messze űzted a sötét éjnek homályát...
Igaz utadra taníts, hogy veled együtt járhassak...
Szeress, mint sajátodat, kövessem akaratomat.

Dr. Nagy Mihály elnök beszámolója a konferencián

Gyülekezet és iskola

Bodorikné Aszódi Ágnes

Tisztelt gyülekezet!

Első szavam hálafohász legyen. Az egek Urához, a megtartásért. Hogy küzdelmeinkben és megpróbáltatásainkban az Ő neve alatt összegyűjtött bennünket, hogy találkozzunk, beszélgessünk, eszmét cseréljünk.

Ha a gyülekezet és iskolájának kapcsolatáról szólunk, elkerülhetetlen, hogy legalább néhány gondolat erejéig ki ne térjünk e kapcsolat fundamentumára, azaz a mi Urunk, Jézus Krisztusnak iskolai képviselőjére, esetünkben a református keresztyén iskola néhány jellemzőjére.

Mit akar elérni az egyház és iskolája? Bizonyára a leginkább azt, hogy a gyermekek Isten országának polgáraivá váljanak. Amit mi megtehetünk, s meg is teszünk szakmai tudásunk és lelkiismeretünk szerint, azt a világi iskolák is meg tudják valósítani saját körükben. Isten országáról nekünk, református keresztyén tanítóknak, tanároknak kell bizonyosságot tennünk. Ha ebben az összefüggésben vesszük az egyházi iskolát, akkor magától értetődő, hogy először az ott tanítóknak kell Isten országának a tagjaivá válniuk. A református iskola fő jellemzője ugyanis nem az, hogy a tanulók órarendjében a hittan tantárgy szerepel.

Amikor hit által valaki Isten országának polgárává válik, akkor – bibliai nyelvezettel szólva – Krisztus Testének lesz tagjává. Ennek a szemléletes hasonlatnak a kibontása egészen messze vezetne, itt csak azt említem meg röviden, hogy a testnek nincs a fejtől különvált önmozgása. A test a főnek, azaz Krisztusnak az akaratát kell, hogy végrehajtsa. Ennek megalapozása a szőlőtő és a szőlővesszők hasonlatában Krisztus kijelentése: „nálam nélkül semmit sem cselekedhettek” (Jn 15,5).

Van azonban egy sűrűn idézett felhatalmazása is Krisztus követőinek a tanítás tekintetében, ez az a sokat emlegetett íge: „Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket..., tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek” (Mt 28,19-20). Mott János, a híres ifjúsági evangelizátor tanácsa szerint, ha be akarunk vinni valamit a nemzet életébe, akkor azt az iskolába kell bevinni.

A gyülekezet és iskola kapcsolatának említésekor egy harmadik tényezőt is meg kell említeni: a szülőket. Hiszen elsősorban a szülők joga és kötelessége (lenne) a gyermekek vallásos nevelése. A szülők, az ismert történelmi okok miatt e feladatra legtöbbször nem érznek elég elhivatottságot, és ránk bízák gyermekeik vallásos oktatását-nevelését.

E felhatalmazás alapján kell a hitben járó tanároknak színvonalas, csalódást lehetőleg nem okozó ellátást nyújtani testi, értelmi, érzelmi és lelki értelemben egyaránt. Nem véletlenül említettem, hogy „csalódást lehetőleg nem okozva”.

Környezetünknek ugyanis tudnia kell, hogy mit és milyen színvonalon tudunk biztosítani. Maga Jézus Krisztus is egyenesen bátorít erre bennünket: a keresztyén iskola Isten országának látható részeként legyen benne a világban. Egyrészt a keresztyén közösségnek hegyre épített városnak kell lennie (Mt 5,14), másrészt Pál apostol szerint a keresztyéneknek ragyogniuk kell, „mint csillagoknak e világban” (Fil 2,15). Ebben az értelemben mi nem a nevelés szolgálatában állunk, hanem Urunknak szolgálunk.

Csalódást főleg két területen tudunk okozni:

- ha tárgyi és személyi feltételeinket hamisan beállítva indokolatlan várakozást keltünk, és

- ha a falaink között Krisztus követése helyett hitetlen emberek vallásoskodását találják a minket választók.

Egy olyan kisvárosban, mint Mezőtúr, mindkét hamiság előbb-utóbb kiderül és utána annál nehezebb a hiteles munkavégzés. Mert ne legyenek illúzióink e tekintetben. A világ minden botlásunkat könnyörtelenül igyekszik kihasználni, sőt – ha lehet azt mondani – az ellenszemet is derekasan fűjják. Mindamellett nem mindegy, hogy Krisztus nevéért viselünk gyalázatot, vagy saját hibáink miatt ér sérelem bennünket.

Abban azonban biztos vagyok, hogyha a minden napok gyakorlatában, példamutatásunkban, a tanítók, a tanárok, a tanítást segítő dolgozók, a diákok és a szülők közötti kapcsolatokban a Lélek gyümölcsei – vagyis a szeretet, az öröm, a békesség, a béketűrés, a szíveség, a jóság, a hűség, szelídség és mértékletesség – fognak megmutatkozni, és ezeket a gyümölcsöket bátran meg is lehet ízlelni, akkor a református iskoláknak nincs félnivalója a jövőtől (Gal 5,26).

Most szeretnék beszámolni arról, hogy Mezótúron hogyan próbálunk szerény eszközeinkkel Urunknak szolgálni, s melyek azok a lehetőségek, melyek még kihasználatlanok, mi az, amiben még lépéseket tehetünk.

Szülőhelyem és lakóhelyem jellemzéséül három dolgot szoktak kiemelni: nagyhatárú mezőgazdasági város, református város és iskolaváros. Az iskolaváros jellegen belül elmondhatjuk, hogy van két református általános iskolája, és van egy református gimnáziuma szakközépiskolával.

Először néhány szót szólok a kezdetekről. Mivel 1975. óta dolgozom Mezőtúron a Kossuth téri iskolában, így részese lehettem 1992-ben annak a történelmi jelentőségű eseménynek, amikor a Mezőtúri Református Egyházköz-ség visszakapta iskolarendszerét: a Szegedi Kis István Református Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumot, a Református Általános Iskola és Diákotthonot valamint a Református Reménység Általános Iskolát.

Iskolámban, a Református Általános Iskola és Diákotthonban éltem át ezeket a történelmi pillanatok. Bizony nem volt könnyű a kezdet. Mivel az átvétel úgynevezett „táblacserével” történt, az első pillanatokban érezhető volt az ellenállás jó néhány szülő és pedagógus részéről.

Azok a szülők, akik nem kívánták gyermeküket egyházi iskolába járatni, még a nyári szünet ideje alatt átírták őket más iskolába. Tehették, hiszen Mezőtúron öt általános iskola működik. A pedagógusok egy része hasonlóképpen cselekedett, azzal a különbséggel, hogy ők az első három évben távoztak.

Úgy gondolom, ez némi hátrányt jelent azokkal az iskolákkal szemben, amelyek alulról építkezettek, hiszen nálunk eleinte igen nagy gondot jelentett a kettős nevelés: a gyerekek mást tanultak az iskolában, mint amit a családban. Sőt, néha még az iskolán belül is történt kettős nevelés.

Mára a helyzet megváltozott: a szülők élnek szabad iskolaválasztási jogukkal, s nem „belesöpönnének” az egyházi iskolába, hanem tudatosan választják. Őszintén meg kell azonban mondanom, hogy a szülők egy részét (s nem kis részét) nem a gyülekezet adja. Sokan azért választanak gyermeküknek egyházi iskolát, mert érzik: ebben a veszélyekkel, kísértésekkel teli világban meg kell védeniük gyermeküket. S ezt a védelmet az egyházi iskolától várják: neveljük gyermekeiket olyan értékek tiszteletére, melyek nem

változnak a politikai divatok szerint, neveljük gyermekeiket a Tízparancsolat szerint, neveljük gyermekeiket sokszor helyettük is.

A gyülekezet és iskoláink kapcsolatában kiemelkedő jelentőségűek az ünnepi istentiszteletek és az áhítatok. A hétkezdő áhítatokat a templomban tartjuk: hétfőn reggel fél nyolckor az egész iskola (diákok és tanárok) részvételével. A hetet záró péntek reggeli áhítatot pedig az iskola-rádióon keresztül minden osztály a saját termében hallgatja meg. Ezen a két áhítaton hitoktató lelkészünk szolgál, a hét többi napján pedig az első órát tartó pedagógusok olvassák fel a napi Igét, közösen imádkoznak a gyerekekkel.

Saját tapasztalatom alapján mondhatom, hogy a legnagyobb erőt az imaközösségben érzem. Ezek nem rendszeres alkalmak, hanem a közösségben felmerülő problémák előfordulásakor együtt imádkozunk a megoldásért Istenhez. Imádkozunk beteg osztálytársunkért, szülőkért, testvérekért, vagy akár az osztálykirándulás sikeréért. A gyerekek nagy érdeklődéssel szokták figyelni a napi Igéhez fűzött tanári gondolatokat, személyes hitvallásokat.

A családi vasárnapokon havonta egyszer más-más osztály szolgál a gyülekezetben versekkel, énekekkel. Ezekre az istentiszteletekre a gyerekeken keresztül a szülőket is hívogatjuk, változó sikerrel. Inkább az alsó tagozatos gyermekek szülei szoktak eljönni.

Nagyon fontosnak tartom kiemelni, hogy iskolánk helyi tanterve a bibliai szemléletmódot tükrözi. Ez azért lényeges, mert az evangélium hirdetése nemcsak a lelkipásztor és a hitoktató feladata, hanem valamennyi pedagógusé. Természetesen a gyülekezet és az iskola kapcsolatában az integráló szerep a lelkészé, a vallásstanáré és az igazgatóé.

A gyülekezethez, a közösséghez tartozás érzését erősítik a nyári bibliaáborok a vallásstanárok vezetésével. Ezeknek a táboroknak a gyümölcse a „Picifi”, az Ifjúsági gyülekezet, az „Ifi” még fiatalabb változata, ötödikes és hatodikos gyerekek részvételével.

A gyülekezeten belül a legszorosabb kapcsolatunk a Nőszövetséggel van. Ez a kapcsolat egyrészt abból adódik, hogy néhányan a tantestületből tagjai vagyunk a Nőszövetségnek, másrészt sok segítséget kapunk nőtestvéreinktől a beiskolázás idején: pl. szeretetvendégség, az elsőök megajándékozása, ruhaadományok a rászoruló gyermekeknek és családoknak.

Gyülekezetünk több tagja is beköltözött az októberben megnyílt Reformátusok Idősek Otthonába, s ez egy újabb kapocs a gyülekezettel, hiszen tanulóink műsorokkal szolgálhatnak az otthonlakóknak, diákotthonos tanulóink pedig a kerti munkákba segítettek, segíthetnek be.

Bodorikné Aszódi Ágnes igazgatóasszony előadása

A Kunmadarasi Református Általános Iskola diákjainak műsora az V. Tiszántúli Presbiteri Konferencián

Idős testvéreink pedig saját készítésű húsvéti képeslapokkal ajándékoztak meg bennünket.

Iskolánk tagja a Keresztyén Iskolák Nemzetközi Szövetségének, s ez nemcsak a pedagógusok számára nyújt továbbképzési és bibliai alapú szakmai fejlődési lehetőségeket, de vendégelőadók meghívásával a Presbitérium, a Nőszövetség és a Református Idősek Otthona pedagógus, nyugdíjas pedagógus és érdeklődő tagjai is részt vettek, s reményeink szerint részt fognak venni ezeken az alkalmakon.

A gyülekezetben és az iskolában is kiemelkedő esemény a konfirmációs vizsga, melyet az általános- és középiskolás diákok közösen, a Presbitérium és a gyülekezet színe előtt tesznek le. Erre az ünnepi alkalomra a gyerekek a szüleiket és tanáraikat is meghívják. Reménységgel tölt el bennünket, hogy egyre több gyermek tesz bizonyosságot a konfirmációs fogadalomtételen. Ugyanakkor az iskoláért, a diákokért, a pedagógusokért imádkozó gyülekezeti háttér nélkülözhetetlen ezeknek a gyermekeknek a megtartásához, gyülekezetbe épüléséhez.

Felavatott és avatandó kiscserkészzeink a 263. számú Nagy Lajos Király Cserkészcsapat tagjai, ez újabb kapocs a gyülekezettel, elsősorban az öregcserkészekkel való kapcsolat által, közös alkalmak megteremtésével.

A Mezőtúri Református Egyházközség négy intézményt működtet (három oktatási és egy szociális intézményt), így különleges alkalmaknak számítanak azok az istentiszteletek, melyeken havonta egyszer mind a négy intézmény dolgozói (nemcsak pedagógusai!) vesznek részt. Ezek az istentiszteletek azonban nem pótolhatják a rendszeres, aktuális témák köré szervezett tanári bibliaórákat.

Saját gyülekezetünkön kívül a különböző református tanulmányi versenyek alkalmával kapcsolatba kerülünk más gyülekezetekkel is. Ennek nagyszerű példája a nyíregyházi Jókai Mór Református Általános Iskola „Csodát Virágozik a Jelen” országos tanulmányi versenyén, a kaposvári Lorántffy-napokon, vagy a nagykőrösi versenyek al-

kalmával megtapasztalt kézzelfogható gyülekezeti segítség a vendéglátásban; a figyelmesség, a szeretet, mellyel minden alkalommal fogadnak bennünket ezek az iskolák, ezek a gyülekezetek.

Végezetül egy más nézőpontból is szeretném megközelíteni a gyülekezet és iskola kapcsolatát. Az eddigiekben arról szóltam, hogy mik azok az alkalmak, lehetőségek és szolgáltatások, melyek összekötik gyülekezetünket iskolánkkal.

Szeretném azonban elmondani, hogy reményeim szerint az iskola maga is egy kis gyülekezet. Mondhatjuk: gyülekezet a gyülekezetben belül. És ebben a gyülekezetben kulcsfontosságú szerepe van a hívő pedagógusnak. De ennek a gyülekezetnek tagjai lehetnek a diákokon keresztül a szülők is. Azok a szülők, akikről már tettem említést annak kapcsán, hogy sokszor az iskolától várják el, hogy helyettük is neveljen.

Ez a helyzet megváltoztatja a pedagógus feladatait is. A pedagógus, amikor legjavát adja, nemcsak oktató, hanem szellemi irányító is, aki a Jézus Krisztus által mutatott utat követi: vagyis a hegyen a sokaságnak tanított boldog-mondások értelmében él, gondolkodik és cselekszik; azaz aki egyszerre pedagógus, pásztor és szülő. Már Pál apostol is fájlalta, hogy a korinthusiak lelki életében – azaz a szülői és pásztori kapcsolatban – kevés az atyaként fellépő vezető. Mennyivel inkább jellemző ez a probléma a mai nemzedék életében! Bámulatos, hogy néha még a keresztyén szülők is beleesnek abba a csapdába, hogy számtalan „oktató”, csupán oktató kezébe adják gyermekeiket.

A szülői törődés hiánya évszázadok óta probléma, de még sohasem volt ennyire súlyos a helyzet, mint most. Pedagógusokként még soha nem voltunk olyan helyzetben, hogy a szülői szerepkör legyen a legfontosabb feladat, amelyet a gyermeknek nyújtanunk kell az iskolában. Ez a helyzet azonban egyben nagy lehetőség is az evangélium hirdetésére, a keresztyén élet örömeinek, gazdagságának megismertetésére személyes példamutatás által.

Ma, amikor az egyre csökkenő gyermeklétszám iskolák létét teszi kérdésessé, felmerülhet a kérdés: van-e jövője református iskoláinknak? Hiszem és vallom, hogy ha Isten kegyelme által megkaptuk a lehetőséget egyházi iskoláink működéséhez, Isten megtart, nem enged ki a kezéből bennünket; ha megvalljuk őt, ő is vallást tesz róla az emberek előtt.

Németh László szavaival: „Tartogat engem az Isten valamire... Tartogat engem az én Istenem.”

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Elhangzott: A Tiszántúli Református Egyházkerület V. Presbiteri Konferenciáján, Bereksfürdő, 2005. április 8-9.

Szabadság és erkölcs a nevelésben

Kövy Zsolt

Fontos pedagógiai elvekről kell lehetőleg pontos megfogalmazást adni, ami a jelentős tapasztalat ellenére sem könnyű, mert a pedagógiai gyakorlat a gyors társadalmi változások korában olyan jelenségekkel találkozott össze, amely komoly nehézségeket jelent a természetes és kipróbált pedagógiai módszerek megvalósításában.

Azt mindenesetre le kell szögeznünk, hogy a nevelés kötelezettségét és felelősségét elsősorban a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködésében a gyermek, serdülő s ifjú korra kell értenünk, mert ennek a gondoskodásnak a tovább-terjeszkedése a legtöbb esetben már korlátozza az emberi szabadságjogokat, s gátolja az egyéniség kiteljesedését. Ebben a korban, de voltaképpen már a tanuló évek idején is sokkal inkább kíváncsi a társ kapcsolat formálása és vállalása.

Tudjuk, hogy vannak súlyosan torz formák is a felnőtt-gyermek kapcsolatban /ami a nevelés tagadása tulajdonképpen/, amelyekben a felelősség hatalommá s az azzal való visszaéléssé torzul, amelyet a nyelvünk különböző ígékötős változatokban érzékletesen fejez ki /mint elnevelés, megnevelés, átnevelés/.

A Biblia is a felnőtt-gyermek kapcsolat felelős formájára tanít bennünket. Irányadó, de egyúttal meghatározó a gyermek Jézusra vonatkozó Lukács evangéliumából való Ige: „A kis gyermek pedig nevededik és erősödik vala lélekben.” Nem kis feladat ezért otthon és az iskola falai között a felnőtté érésre kiválasztott ember-palánta sorsának, fejlődésének vigyázása és testi, lelki, szellemi fejlődésének egyengetése. Szép és igaz hasonlat azért az, hogy a tanító lámpás, amelynek fényében mindent látnia kell a rábízott-ról, hogy bölcsességre tanítsa, s hogy a veszedelmektől megvédje. Korunkban pedig, amikor a kor sok tisztes gondolatot és szándékot tesz kétségessé, különösképpen megnő a nevelés jelentősége s a nevelő felelőssége.

S ahhoz, hogy a nevelés megnyugtató biztonsága és egyensúlya elfogadható légkört teremthessen úgy a szülői házban, mint az iskolában, fontos tudnunk, hogy az igazán építő oktatás és nevelés belső összehangoltságának meghatározó feltétele a szabadság és erkölcs együttes, s egymást kiegészítő jelenléte a nevelésben.

Felületes ítékezés, hogy a szabadság és az erkölcs kioltják egymást. „Vagy az egyik, vagy a másik” – a szabadság alatt valami szabadosságot, túlzott megengedést, elszabadult s csaknem ellenőrizhetetlen gyermekjogokat értve. Az erkölcs felől pedig vannak, akik úgy gondolkoznak, hogy valami eltúlzott fegyelem, az alá és fölé-rendeltség szigorú megjelenítése, amiben el-sorvad az egyéniség, a tanár csak meghatározott feladatot teljesít, a diák pedig megtanul hallgatni, sorára várni, engedelmességni. Persze feltétlenül szükség van jól előkészített tantervre, a diák figyelmére és fegyel-mére, de pontosan az a kérdés, hogy hogyan jutunk el eddig, s hogyan bizonyul a helyes nevelési elv jól működő gyakorlatnak.

Külön is mérlegre kell tennünk a szabadság és erkölcs voltaképpen fogalmát s mindazt, ami ezzel kapcsolatos, de már előzetesen is meg lehet állapítani, hogy a szabadság és erkölcs nem egymást kizáró, de még egymást nem is korlátozó fogalmak, hanem egy szellemi töből származóak. Idézzük a Bibliából: „Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság” /2Kor. 3,17/, s „Az igazság szabadokká tesz titeket”. Az Úr lelke az igazság lelke, a szabadság biztosítóka, olyan létforma, amely nem elvesz, hanem ad, olyan egyéni és közösségi magatartás, aminek szellemi kohéziója az igazságon alapuló szolidaritás, amit szabadon választhatunk, a mások szabadságának tiszteletben tartásával. S ezt a magatartás-formát nemcsak hitbeli meggyőződéssel mondhatjuk erkölcsnek, mert ez az emberi magatartás, mint élet és

társadalom-szabályozó szellemi rend, még a világi fel fogás szerint is erkölcs. Ugyanis nemcsak a bibliai kijelentés teszi azzá, hanem a józan és természetes, harmóniára törekvés is vállalható és vállalandó erkölcsnek tudja be.

A szabadság választhatási lehetőség és esély. Az a lelki, szellemi biztonság, amely lehetőséget ad a változtatásra, az útkeresésre, a nyitottságra, és a csendességre, a barát és párvalasztásra, a közéletben való részvételre és visszavonulásra. Annak a tudata, hogy ez az alapérték emelkedetté tehet, de együtt érzővé is, mert mások is, a társak is ugyanerre a jogra érdemesek.

Tudott az is, hogy a szabadság hiánya rendkívüli módon felértékeli a szabadság-eszmét, s ez nem csak pedagógiai kérdés, vagy családi probléma, hanem sokkal súlyosabb vetületű, hiszen a történelem (háborúk, szabadságharcok) erről szól.

A bibliai igazság nagyon mélyen érinti ezt az érzékeny lelki állapotot, türelemre intve a szülőket a gyermekeik iránt, s tiszteletre buzdítva a gyermekeket a szülőkkel szemben. S ez igaz az iskolában is. Ami annyit jelent, hogy mindannyian szabadok vagyunk, s vigyázunk egymás szabadságára.

Persze igaz az is, hogy a születés helye, ideje, a kor, a társadalom, s megannyi más körülmény bizonyos fókig eleve meghatároz egy-egy életet, de mindezek mellett ez a sajátságosan kijelölt út egyúttal a szabad választások és szabad lehetőségek útja is.

S hogy ez a különös, csodálatos élet-eszme, a szabadság ne torzuljon el az egoizmus kőpadján, egy életet végigkísérő formálójává váljak az erkölcs. Az értelmesen elfogadott, a hitben megélt azon belátás, hogy nem vagyok egyedül, sem otthon, sem az iskolában, sem a közéletben, sem a munkában, ezért tekintettel vagyok a másik emberre. Karácsony Sándornak, az egyik legnagyobb magyar nevelőnek nevelési eszméje volt a másik ember felé igyekezet őszintesége és minősége. S nekünk boldogan kell vállalnunk ezt a (szabadságot védő) erkölcsi életszabályt,

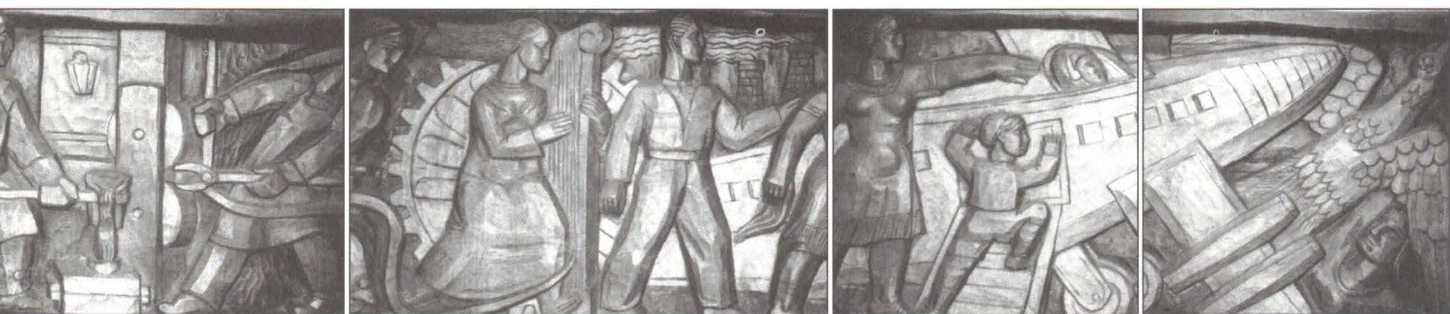
amit az Ószövetség népének (de az újszövetségbeli-eknek is) pontosan előír a Tízparancsolat (minden jog és erkölcsrend alapja), amit az Úr Jézus Krisztus a lelki, szellemi, egyéni és közösségi lét vezérgondolataiként ránk hagyott a Hegyi beszédben. A „ne ítéletek, hogy ne ítéltessetek” és az „amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal” olyan magvas, felülmúlhatatlan s praktikus igazságok, hogy teljesen elfogadhatók más szemléletű és világnézetű emberek számára, de a keresztyén családban és iskolában olyan erkölcsi iránytűk, amelyekkel téveszthetetlené válhat a nevelés hivatása.

Ebben a harmonikus egészben és összetartozásban a részekben is fénylik a szabadság és erkölcs együvé tartozása.

A tanár elkötelezett arra, hogy szabad legyen többet adnia az előírtnál, többet megmutatnia szabad és jó lelkiismerettel egyéniségéből és élettapasztalatából, mert a gyermekben már a felnőttet is látja. A diák pedig szabadon élhet természetes kíváncsiságával, mert naiv kérdései a tanárt nem bosszantják, hanem együtt érző játszótársként együtt fejt meg a titkot a rábízott növendékkel.

A híres pápai kollégium címere gyümölcsöző fát ábrázol, ezzel a felirattal: szabadon tenyészik. Az iskola egész története jól példázta, hogy a közösen /tanár, diák, szülő/ vigyázott szabadság, erkölcsi értékek mentén nemcsak kiművelt főket bocsátott el az életbe, hanem kiegyensúlyozott embereket, akik a szabadság és erkölcs egyensúlyát megteremtve egy szellemileg gazdagabb élet alapjait rakták le.

Korunkban nagyobb kihívásokkal néz szembe ez a krisztusi életszemlélet, s nevelési célkitűzés, ahol a fogalmakat el akarja torzítani a szabadosság, a féktelenség, de mégis lehetséges képviselni azt a mértéktartó, türelmes, a közös szabadságot vigyázó, a szabályozó erkölcsöt tiszteletben tartó felelős nevelési rendet, amellyel egyház és nemzet a jövőjét felépítheti.

A célnélküliség

Lőkös Dániel

Napjaink világát leginkább egy elszabadult műholdhoz tudnám hasonlítani, mely tökéletesre tervezett, modern technológiával felvértezett, kiszámított hatásmechanizmus szerint szolgálta a tulajdonosait, de valami előre nem látható okból kifolyólag meghibásodott és veszélyessé vált. A kihívásokkal sokszor csak a gazdasági nagyhatalmak találják szembe magukat, hiszen a hátul kullogóknak csupán a pusztá vegetatív létért vívott küzdelem jut. Mindezek mellett a nemzetközi jog mindenkinek egyenlő esélyeket biztosít. A világ pedig, mint egy elszabadult műhold, ráállt egy pályára, mely talán nem okoz végzetes ütközést, de biztos, hogy már nem sugározhat úgy, mint a baleset előtt.

Ezt a pályát érdekes egyenlettel lehetne leírni: töretlenül bizonyítani kell róla, hogy a humánum (és az egyesek által elkerülhetetlennek tartott és igazságosnak vélt globalizációs folyamat) útja ez, de aki érti az algebrát, látja, nem kevés hibás számítást kell végezni ahhoz; hogy a valóságban az empátiát, az érző-gondolkodó kifinomult szocializált morált nélkülöző, kizárólag alapvető ösztönökre építkező, öncélú világot formáló erőik igazsága ez. Ezek a hamis számítások megront-hatják a végeredményt, és biztosan meghamisítják a rólunk szóló részeredményeket.

Hamis látszatzélokot állítanak elénk, hogy a tradicionális valódi értékek már ne jelentsenek semmit. Tesszik ezt azért, hogy a valós célok valós kielégítésére ne kelljen áldozni, a jóval „gazdaságosabb” látszatzélok pedig üzleti jelleget öltve, profitorientáltan lebeghes-senek a valóságot szürreálisan ábrázoló vélemény-, sőt identitást formáló médiumokban.

A *mozogni vágyás*, mint biológiai készletelés kielégítetlen marad, így a frusztráltsággal járó energiatöbblet egy-egy jó hatásfokú reklám nyomán (az emberi méltóságot megcsúfoló valóságshow-k hathatós segítségével) a néplélek egyszerű fogyasztóvá válik. Ameddig az információ-áramoltatás alkalmával elvégzik helyettünk az asszociálás – egyébként az egyén számára aktív – folyamatát, nem beszélhetünk önálló gondolkodásról, szabad akaratról.

Elég csak körbetekinteni (ha a hajsolt életritmusunk mellett van módunk rá, akkor érdemes magunkba nézni), hogy lássuk azokat a jellemzőket, amiket talán az ilyen higgadt körbetekintések, számvetések nyomán elítélünk. A gondolkodáshoz ragaszkodó ember

láthatja, hogy ő is része annak a folyamatnak, amit forró hevülettel könnyelműen bírálni, elutasítani, sokszor még elítélni is szokott. Ki az a felelős, tanult ember, aki azt szeretné, hogy ne a családja generációin átívelő, maradandó értékek mentén építse az életét? Létezik egyáltalán olyan szülő, aki józanul átgondolva elcseréli a gyermeke testi-lelki egészségét, harmonikus személyiségfejlődését pillanatnyi státuszszimbólumokra?

A Bibliából ismeretes a gyermekét Istennek feláldozni kész Ábrahám szándéka, amivel a hitét igazolta volna, ha az Úr nem avatkozik közbe. Napjaink korszerűnek sugallt céljai esetében nem avatkozik senki közbe. Általában nem késsel esnek a gyermekeknek, hanem a „dolgozom, hogy neked jobb legyen” frázis eltorzult jelentése okoz valóságos áldozatokat. Kinek? Miért? Hiszen, ha nincsen a gyerek mellett a szülő, amikor kell, ha nem kapja meg a törődéssel az egészségre nevelést, akkor önzőség, nem pedig áldozat minden perc munka. Az önző ember pedig magára marad. Már tömeges jelenség a szüleikről nem gondoskodó ember. (Történelmünk folytán különféle ideológiák leple alatt zajlott le ez az individualizáló folyamat, amelynek persze voltak elrettentően kirívó, a közösségi érdekekre hivatkozó hangos, tébolyult, diktatórikus szakaszai, melyek még inkább eltiporták az egyén erkölcsét. Most a csendes szakaszban járunk, ahol az értékek újbóli felfedezése helyett az önzőség-kapzsiság-közöny elegye lengi át az étert.)

Már az ógörögök felépítették azt a minden korszakban visszaköszönő eszmét, amely a sikeres élethez elengedhetetlennek tartja a magas testkulturális műveltséget. Ma divatos a klasszikus igazságokat megreformált formában újra bevezetni a köztudatba, hogy a magukat modernnek valló vezető rétegek is elfogadják azokat. Ennél fogva a magára valamit is adó régió státusztól függetlenül ösztönzi polgárait, hogy ki-ki lehetőségeihez mérten, életstílusának megfelelően válasszon magának sportot, éljen a mozgásos kikapcsolódás jótékony hatásaival.

A lehető legtöbb fórumon kell megvédeni a test-kultúra fontosságát, magunk mellé kell állítanunk mindenkit, akit csak anya szült, hiszen amíg élet lesz a Földön, addig nem lehet a biológiai természetünket kijátszani a velünk szemben támasztott aktuális társadalmi elvárásokkal.

A fogalmazás tanítása felső tagozatban

Czibula Ferencné

A fogalmazás tanítása egyik sarkalatos s egyben legnehezebb területe is a magyartanításnak.

Jelen írás egy lehetséges modelljét mutatja be a felső tagozaton zajló pedagógiai munkának, tudva, hogy a szövegalkotás tanítása az írásbeli fogalmazásnál jóval szélesebb tevékenységet ölel fel.

Az 1978-as tanterv évenként három dolgozat (fogalmazás) írását 3 műfajban határozta meg. A NAT és a felső tagozatban jelenleg hatályos kerettanterv ezt évi kettőre csökkentette. A hozzájuk kapcsolódó gyakorló-órákat a helyi tantervben és tanmenetben a szaktanár tervezi meg, s készíti elő az alábbi műfajokban:

- 5. évfolyam: mese (önálló mesealkotás)
leírás
- 6. évfolyam: elbeszélés (valós, vagy fiktív eseményről párbeszéd alkalmazásával)
jellemezés
- 7. évfolyam: riport vagy ismertetés
elbeszélés (adott irodalmi mű rövid tartalma választott szereplő személyében)
- 8. évfolyam: önálló verselemzés vagy könyvajánlás
elbeszélés (átképzés vagy folytatásos)
esetleg ünnepi beszéd

Az egyes műfajok és címek szervesen kapcsolódnak az irodalmi témákhoz: mese íratása a népköltészet mese műfaja után, jellemezés a Toldi tanításakor, riportot célszerű Döbrögivel és (vagy) Lúdas Matyival készíteni, az ismertetés, könyvajánlás kapcsolódhat a nagy elbeszélők (Jókai, Mikszáth) műveihöz.

Verselemzésre kínálkozik József Attila számtalan verse, az elbeszélés az ajánlott irodalomhoz, az ünnepi beszéd a balladához kötődhet. Ez utóbbi műfaj nem tartozik a hálás témák közé, mert a felépítést a tanulók ugyan elsajátítják, de igen gyakran az átélés pátosza hiányzik, valamint a tanulók széleskörű versismerete nélkül az idézetek sem mindig találóak.

A dolgozatok írását legalább 2-2 előkészítő óra előzi meg. Először a műfaj sajátosságait kell tisztáznunk! Az írásbeli kommunikációnak ezen fajtáit példákon keresztül kell megismerniük a tanulóknak. (Mi a jellemzője a mesének, hogyan írjuk a párbeszédet, mennyi legyen a terjedelem és a szerkezeti tagolódás).

Az egyes műfajokhoz célszerű mintát is készíteni. Ez lehet közös fogalmazás, házi fogalmazások elemzése, tanári minta, esetleg szépirodalmi szemelvény elemzése: pl. Petőfi A Tisza c. verse a leíráshoz vagy Bonfini: Mátyás király arcképe a jellemezés kapcsán.

A fogalmazás tanításának fontos része az anyaggyűjtés, szókincsfejlesztés (mesére jellemző szó- és mondatfordulatok, jó és rossz, külső és belső tulajdonságok gyűjtése stb.).

Az előkészítő fogalmazások legjobbjait jeggyel is értékelhetjük. Fontos tudni azonban, hogy dolgozatot íratni mindaddig nem szabad, amíg a tanulók többsége nem sajátította el alapvetően az ismereteket.

A dialógusokhoz nagy segítséget nyújt a drámatikus játék, a tömörítéshez jó alkalom a mimes játék.

Dolgozatok címeként többet is megjelölhetünk. A dolgozattípusok a tanár leleményességétől is függhetnek, de sokszor az osztály képességei is meghatározóak. A ta-

Szervátiusz Jenő fadomborműve (részlet)

nulók egyénisége, beállítottsága is meghatározhatja a dolgozat sikerét. Nem biztos, hogy Toldi Györgyöt ugyanolyan jól fogja jellemezni egy tanuló, mint nagy- szüleit vagy osztálytársát.

Az ajánlott címek nem kötelezőek. Célszerű 3-4 évente a címek frissítése is. Így a tanulók sem tudják előre a címeket, és a tanár számára nem válik mono- tonná a javítás.

Az önálló verselemzéshez is sablont célszerű adni. Az általános elemzési mód a későbbiek során is nagy segítséget nyújt a gyerekeknek.

Bevált témák:

5. évfolyam:

- önálló meseírás virágnévhez vagy 10 szó megadásával
- igaz mese (a tanuló egy hihetetlen története)
pl. Meséskönyv az ágy alatt, Az elveszett foci, Fur- csa álom, A játékok életrekelnek.
- A zsványok tanyáján. A nagy csata a János vitézhez kapcsolódóan, melyben a Hold mesél a Napnak, a kukta a szakácsnak, a kertész az eseményeket a lo- vásznak mondja el.
- A leíráshoz ajánlott: Az én városom, Házunk tája, Kirándulásunk, Az én iskolám.

6. évfolyam:

- Két szekrény beszélget, Két kertkapu társalgása
- Ítélekzem (Toldi kapcsán) Az első szabad estén (Egri csillagok)
- Az iskolában történt
- Az én nagyapám, Nagymamám,
Osztálytársam, Ilyen vagyok, Kedvenc történelmi hősöm, Egy irodalmi hős jellemzése.

7. évfolyam:

- Himnusz születik (elbeszélés)
- A per (Arany: Fülemile – keretes elbeszélés)
- Három év múlva (Vörösmarty: Szép Ilonka)
- Vendég voltam Montgomeryben – egy szereplő nevében
- Riport Zsugori urammal, Döbröggivel,
Lúdas Matyival
- Riport egy híres személyiséggel
- Riport édesanyámmal

8. évfolyam:

- önállóan választott könyv ajánlása
- tanár által kijelölt könyv ajánlása (célszerű ajánlott olvasmányokból)
- A pakk (keretes elbeszélés: Nyilas Misi felnőtt korában)
- Újra otthon (Nyilas Misi)

- Önálló verselemzés: József Attila: Mondd, mit érlel vagy Ady Endre: A grófi szérűn
- Jobb képességű osztályban összehasonlító verselemzés, pl. Balassi, József Attila istenes verseinek összehasonlítása
- Legszebb versem bemutatása Miért szép címmel

A dolgozatokat célszerű két órán íratni, ha azok egymás után következnek. Címből többet is felad- hatunk, de azokból a tanuló csak a választottat írja le, így elkerülhető, hogy a füzetben csak a cím fél oldalt foglaljon el. Valamennyi dolgozat terjedelme A/4-es oldalon 1 oldal (ez a helyesírási norma alap- terjedelme is).

A javítás tükröjavítással történik. 5-6. évfolyamon a helyesírási hibát a nevelő helyesre javítja, 7-8. évfolyamon a javítást aláhúzással végezzük. Szöveges érté- kelés esetén ne csak azt írjuk le, hogy ügyes, jó, hanem azt is, hogy miért. A tanulói javításokat is javítsa, szig- nózza a szaktanár.

Műfaji tévedés esetén a dolgozat, fogalmazás jegye közepesnél nem lehet jobb, még ha a többi szempont- nak megfelel is (ha a helyi tanterv másként nem ren- delkezik.)

Szempontok a fogalmazás értékeléséhez:

- műfaji megfelelőség
- terjedelem
- címnek való megfelelés
- stílus
- ötletesség
- korhűség
- formai megfelelőség

A Kerettanterv az alábbi műfajok – írásbeli kom- munikáció – fajtáit írja még elő:

- kritika
- olvasónapló
- paródia
- kérvény
- önéletrajz
- elismervény
- reklámszöveg
- hír
- tudósítás
- cikk
- kommentár
- apróhirdetés

Ez utóbbiak megtanításához anyaggyűjtést, tanári mintát használunk fel, de „nagydolgozat” témája nem lehet. A minták segítséget nyújtanak a mindennapi életben ügyintézéshez, a sajtó olvasásához, megértéséhez. A kiselőadásokra való felkészüléshez segítséget kell adnunk a vázlatírás, a cédlázás mikéntjéhez.

Fontos, hogy az önéletrajz íratásánál tartsuk be a személyiségjogokat, s tanítványainkat őszinte megnyilvánulásaival ne hozzuk kellemetlen helyzetbe. Az érzékeny kamasz leírhatja, hogy szülei elváltak, de nem biztos, hogy osztálytársai megfelelően reagálnak erre.

A dolgozatokat általában három jeggyel értékeljük. (A helyi tanterv szabályozhatja az értékelés módját.) A fogalmazás jegy az irodalom rovatba kerül, a helyesírás a nyelvtanhoz, a külalakot pedig hol egyik, hol másik tárgyhoz írjuk. A témazáró dolgozatokat a naplóban piros színnel különítjük el a többi jegytől.

Az irodalom dolgozatfüzetek más típusú írásbeli feladatot lehetőleg ne tartalmazzanak (témazáró, tollbamondás). A dolgozatfüzeteket ne adjuk haza! Ezekbe a szülő az értekezleteken tekinthet bele. A dolgozatokat legalább egy évig meg kell őriznünk.

Több iskolában a szaktanár „piszkozat” írását is megengedi. Az indoklás – miszerint sok felnőtt levélből is piszkozatot ír –, elfogadhatóvá teszi ezt, de csak 5-6. osztályban. Amennyiben a dolgozatot jól előkészítettük, azt hiszem, ez felesleges. Célszerű gyermekeinket rászoktatni a rögtönzéshez, hiszen a felvételi rövid ideje két dolgozat írását úgysem teszi lehetővé.

A fogalmazás tanítása egész évben folyamatos tanári és tanulói munka. Eredményessége a mindennapi életben realizálódik. A jó szokíncsű ember magabiztosabb fellépésű, gondolatait képes világosan, tömören összefoglalni, s nemegyszer pályaválasztását, munkahe-lyen való elhelyezkedését is döntően befolyásolja.

A Református Pedagógiai Intézet pályázatot hirdet szaktanácsadói feladatok ellátására.

A szaktanácsadó – szakértő feladata:

Közreműködés az RPI iskolalátogatási programjának kidolgozásában és megvalósításában, a szakmai értékelés szempontrendszerének meghatározásában;

A tapasztalatok alapján a szükséges szakmai támogatás biztosítása, innovációk kezdeményezése vagy bemutatása, szakmai problémahelyzetekben alternatíva kidolgozása.

A pályázat határideje: 2005. szeptember 12.

A részletes kiírás kérhető az RPI-től a refpedi@hu.inter.net címen.

Hiánypótlást 2005. szeptember 29-ig elfogadunk.

Szervátiusz Jenő fadomborműve (részlet)

In memoriam dr. Horkay László

(Szabolcsveresmart, 1905. március 10. – Debrecen, 1976. január 19.)

Nagy Balázs

Ez évben van éppen 100 éve annak, hogy Horkay László egy régi lelkészcsaládban – 11 gyermek közül elsőként – megszületett. Apja Horkay Barna, anyja Sasy Szabó Anna. Gyermekéveit már Kistárkányban töltötte, innen ment Sárospatakra tanulni 1915-ben.

Érettségi után teológus lett, 1929-ben tett lelkészképesítő vizsgát. Közben ösztöndíjasként egy-egy évet töltött svájci (Zürich), angol (Glasgow) és német (Thübingen) egyetemeken.

1930-ban Debrecenben doktorált filozófiából summa cum laude. 1930-32 között segédlelkész volt Vajdácskán, Putnokon és Sárospatakon.

Kitüntetéssel letett vallásstanári vizsgája után Hajdúnánáson a Református Reálgimnáziumban egyik kiemelkedő tagja volt „egy legendás, nagy formátumú” tantestületnek¹, filozófia- és vallásstanárként (1932-47). A Konfirmált Ifjak Egyesülete és a Soli Deo Gloria Kollégium vezetőtanára volt, 1944-47 között pedig a gimnázium igazgatója is. A tanítás mellett intenzív tudományos munkát is végzett, és 1942-ben Sárospatakon a filozófia-pedagógia szaksoportban teológia magántanári címet szerzett.

A háború végén, a nagy menekülések idején sem hagyta el Hajdúnánást, és családjával együtt élte át az egy hónapos orosz megszállás alatt „a megalázottság, a tehetetlenség és a kiszolgáltatottság” rettenően félelmes heteit. Nem lehet megrendülés, meghatódottság és csodálat nélkül olvasni „Zord idők” c. írását², ahogyan mentette és óvta-védte családját és magát az orosz katonák állandó és veszélyes zaklatásai közepette, és ahogyan - lelkész-tanári elhivatottsága alapján - már a megszállás után azonnal

Dr. Horkay László (1905-1976)

(két hét elteltével) megszervezte a gimnáziumi oktatást. A tantestületből mindössze ketten(!) maradtak Nánáson, de a nyugdíjasok és az egyetemisták bevonásával 1944. november utolsó hétfőjén 60 diákkal megkezdődött a tanítás.

Mint a gimnázium igazgatója, megszervezte a Dolgozók Gimnáziumát, sőt a Pedagógusok Szakszervezetét is, amelynek 3 éven át elnöke volt.

1947-52 között Debrecenben a Dóczy Leánygimnázium filozófia- és vallásstanára volt, majd 1949-től - megszervezve a magyar-angol szakos középiskolai tanári oklevelet, tanította is mindkét tantárgyat.

A Dóczy államosítása után nyugdíjazásáig (1968) a Református Kollégium Gimnáziumában a magyar és az angol nyelv tanára volt.

Egyetemi tanulmányai, még inkább tanári munkája közben igen jelentős tudományos munkásságot is végzett. De eleinte a szépirodalom érdekelte, ilyen témájú írásai (elbeszélések, vezércikkek, bírálatok) a sárospataki Ifjúsági Közlönyben jelentek meg, amelynek 1925-ben társszerkesztője, 1926-27-ben felelős szerkesztője volt. Szaktudományos munkássága is Sárospatakon kezdődött, elsősorban a filozófia, ezen belül is Kant érdekelte. Doktori disszertációját is a Ding an sich – „A magánvaló problémája” címen írta. Elmélyülten tanulmányozta Hegel, Hume, Berkeley filozófiáját és hatását a magyar filozófiára. Emellett igen sok valláspedagógiai cikket és tanulmányt is írt. Fő műve: „A magyar nyelvű filozófia története a XVII. sz. közepétől a XIX. sz. végéig”, de ez csak halála után, 1977-ben jelent meg. Írásainak kisebb részét a különböző Szemlék és a Sárospataki Főiskola

¹ Nánási Kalendárium 2004.

² Nánási Kalendárium 2005

Kiadványai közzéttek. Kiadatlan igen nagyszámú írásait leánya, dr. Horkay Irén, a Debreceni Református Kollégium Könyvtárának adta át.

Tanári és tudományos munkájának végzésében, élete nehéz és válságos helyzeteiben is mindig „váró rév, virágos menedék (Tóth Árpád) volt számára felesége és a családja, a boldog házasság. Felesége Maller Irén, a sárospataki Maller Sándor tanár leánya volt. Három gyermekük van: Irén, Sándor és György. Mindhárman az orvos-, ill. a természettudomány itthon és külföldön is jól ismert és elismert személyiségei, szaktekintélyei.

Horkay tanár úr első volt a testvérei között, osztályelső pataki diákként, évfolyamelső teológusként, summa cum laude doktorált... és első volt emberként is: mint családapa és mint lelkész-tanár, majd igazgató. Becsületes, tiszta életével, elkötelezett hivatástudattól fűtött munkásságával példát mutatott diákjainak és munkatársainak. Lámpásként, fáklyaként világít ő ma is sokunkban egyenes, meg nem alkuvó jellemével. „Életemem volt a tanítás. Nagyon szerettem az iskolát, a fejlődő gyermekeket... S a tanár áldott ember, ha úgy látja pályáját, mint

aki emberek növekedésében lehet segítség, mint aki emberek lelki kibontakozásában lehet aktív tényező.³” De az volt ő az egyszerű emberek tehetséges gyermekeinek segítésében, felkarolásában és megmentésében is, amit több róla írt pályarajzban is kiemelnek.

Én is a megmentett tanulók egyike voltam. Ugyanis a gimnázium 2. osztálya után (1936) kimaradtam. Ennek oka a nagy gazdasági válság mellett főleg az volt, hogy jószágállományunk jó része, még egy fejőstehén is elhullott. Öten voltunk testvérek, én a legidősebb, szükség volt rám a gazdálkodásban... Horkay tanár úr kétszer is kijött hozzánk a városhoz közeli tanyára - csak neki hiányoztam az iskolából (!?) - és rá tudta szüleimet beszélni, hogy majd az őszi munkák végeztével beíratnak a gimnáziumba. Így lettem október végén ismét diák, majd érettségi után (mivel a gazdasági helyzetünk rendbe jött) egyetemista – és tanárom példáját követve – egy lelkész-lelkületű középiskolai tanár... és az idők folyamán három ember vált boldog emberré.

Én volt tanárom... Horkay tanár úr ... áldott lelkű ember ... köszönöm ... köszönöm.

Vallástanárunk: dr. Horkay László

Horkay tanár úr, ki summa cum l. doktor,
Bibliás szavakkal inte minket sokszor,
Hogy a fentvalókat ismerve, látva
Éljünk e földön emberek javára.
A haragvó Isten végtelen hatalmát,
A kegyelmes Istennek az áldó irgalmát
Hirdette nekünk, példákat is mondván
Az Ó- és az Újszövetség alapján.

Ó, az ötvenes esztendőknél táján,
Ordító oroszánok között járván
De sokszor jutott nekem eszembe
A Dániel próféta története!
Akit – az oroszánok elé vetve –
Megtartott, megőrzött igaz hite.

S én ily hittel: hívő a hitetlenségben
És ember megmaradt az embertelenségben;
Voltam okos kígyó, ha kellett,
De szelíd galamb is mindamellet;
Megadtam császárnak, ami megilleté,
De Istennek is azt, ami az Istené.

„Ha Isten velünk – kicsoda ellenünk?!”
Mondtuk, ha a sors keményen bánt velünk.
És mint saskeselyűk, szárnyra keltünk,
Jártunk és nem fáradtunk el,
Futottunk és nem lankadtunk el.
Az Úrba vetett hit mindig adott erőt
„Hűn állni meg Isten s ember előtt.”

Horkay tanár úr, áldott lelkű tanár,
Nekünk erőt adó bátorítónk valál.
Köszönjük, hogy ilyen útravalót adál!

Nagy Balázs

Országos Református Tanáregyesület

Alapítási éve: 1902

Elnök: 4026 Debrecen, Kálvin tér 17.

E-mail: horkay@drtasrv.drk.hu

Tel./fax: (52)-516-895

Az Országos Református Tanáregyesület 2005. évi konferenciája
2005. szeptember 30-október 2.

Bethlen Gábor Református Gimnáziuma és Szathmáry Kollégium
6800 Hódmezővásárhely, Szőnyi u. 2.

Tervezett program

Szeptember 30. péntek

- 17.00 Érkezés, regisztráció: a Gimnáziumban
- 18.00 Vacsora
- 19.00 Baráti beszélgetés

Október 1. szombat

- 8.00 - 8.45 Az újonnan érkezettek regisztrációja a Gimnáziumban, kávé
- 9.00 Nyitó áhítat az Ótemplomban: **Gilicze András esperes**
- 9.20 Köszöntés: **Bálint Vilmosné igazgató,**
- 9.25 A Közgyűlés megnyitása: **dr. Horkay György elnök**
Természettudományos előadások a Gimnázium Fizika előadójában
- 9.30 Léteznek a mindennapi életben: **dr. Bor Zsolt akadémikus**
- 10.00 A „Varázskuckó” Természettudományos Játsház bemutatása: **dr. Nagy Mihály**
A Foucault ingakísérlet debreceni reprodukálása
- 10.30 A fizika kultúrtörténete: **dr. Molnár Miklós egyetemi docens**
- 11.00 Kávészünet
- 11.15 Ízelítő a PowerPoint használatából: **Csorba Imre igazgatóhelyettes**
- 11.45 Látványos fizikai kísérletek – humán szakosoknak (is): **Tófalusi Péter tanár**
ORTE – Tisztújító Közgyűlés
- 12.10 Elnöki beszámoló: **dr. Horkay György**
- 12.30 Hozzászólások
- 12.40 Tisztújítás: elnök, titkár, 4 alelnök, 3 választmányi tag, 3 fős számvizsgáló bizottság megválasztása. Levezető elnök: **dr. Veress Bertalan egyesületi ügyész**
- 13.00 Ebéd a Főiskola menzáján
Bemutatkozik a házigazda
- 14.30 A Bethlen Gábor Református Gimnázium: **Bálint Vilmosné igazgató**
- 14.50 Az iskola könyvtárának nevezetességei: **Simon Ferenc tanár**
- 15.10 Kísérletek 19. századi eszközökkel: **Berecz János és Nagy Tibor tanár**

Városnézés, múzeumlátogatás

- 15.30 Séta a városban, Alföldi Galéria
- 18.00 Vacsora
- 19.00 Kulturális műsort adnak a Gimnázium tanulói a Petőfi Művelődési Központban

Október 2. vasárnap

- 7.30 Reggeli

8.30	Istentisztelet az Ótemplomban. Igét hirdet: Koroknai András lelkész
9.30	Tanulmányi kirándulás Szegedre
12.30	Ebéd
13.30	Ópusztaszer. Bemutatja: Csete György Kossuth díjas építész
16 órától	Hazautazás

Jelentkezési lap az ORTE 2005. évi konferenciájára

(Minden jelentkező legyen szíves 1-1 jelentkezési lapot kitölteni!)

Név:

Lakcím (ahová a visszajelzést várja):

	Reggeli	Ebéd	Vacsora	Szállás	Lazító Masszázs
2005. Szeptember 30. péntek					
2005. Október 1. szombat					
2005. Október 2. vasárnap					

Ahogy a 2005. január 31-i körlevélben jeleztük, meghirdetjük a konferencia idején péntek este és szombaton fél órás ciklusokban az érdeklődőknek az egészségügyi frissítő, lazító masszázst 1500 Ft/fő önköltséges áron. Az időbeosztást a helyszínen egyeztetjük a jelentkezőkkel. Kérjük, hogy a táblázat utolsó oszlopában legyen szíves jelezni, hogy kéri-e és melyik napon ezt a szolgáltatást.

Kérjük, hogy a táblázatból egyértelműen derüljön ki, hogy mely napokra kér szállást és étkezést. Az ORTE tagjai részére a szállás és az étkezés költségének 50 %-át az ORTE átvállalja.

Hozzá tartozóknak, érdeklődőknek is tudunk szállást és étkezést biztosítani, előreláthatólag a következő áron:

- szállás: 1000 Ft/fő/éj, kollégiumban
- reggeli: 350 Ft/fő/nap
- ebéd: 500 Ft/fő/nap
- vacsora 450 Ft/fő/nap

Jelentkezési határidő: 2005. szeptember 8.

A jelentkezési lap visszaküldését a 6800 Hódmezővásárhely, Szőnyi u. 2. Bálint Vilmosné címen vagy az 62-244-337 faxon, esetleg a balintne@bgrg.sulinet.hu e-mail címen várjuk.

A jelentkezőknek visszajelzést legkésőbb 2005. szeptember 16-ig küldünk. Már most kérjük, hogy jelentkezését a részvételi költség 50%-ának (azaz pl. két napos teljes ellátás esetén 2300 Ft-nak) a befizetésével legyen szíves majd előre megerősíteni a visszaigazoló lapon feltüntetett tagtársunknál.

Tisztelettel és testvéri köszöntéssel:

Dr. Horkay György elnök
Bálint Vilmosné szervező

Élet-naptár

Az Élet-naptár az év minden napjára olvasnivalót, elmélkednivalót kínál. A könyvben szereplő csaknem kétszáz szerző (minden oldalra más-más cikk, irodalmi alkotás került) a tudományok, művészetek különböző területeit képviseli. Az „élet” szó magában foglalja mindazt, amit a világ teremtettsége, Krisztusban való élete jelent: napról-napra haladva az időben, a kötet lapjain tudósok, művészek vallanak a tudomány, így a teológia, fizika, biológia, pszichológia, az irodalom, a zene, a színművészet értékeiről. Szerepelnek az összeállításban versek, rövid novellák is, a tudós gondolatát sokszor egy irodalmi alkotás vagy éppen egy más tudományág képviselője folytatja, a mozaikkockák az emberi gondolkodás teljességét tükrözik. Szó esik a tudomány legújabb eredményeiről, érzékeltetve, hogy a hívő elkötelezettség alapja lehet a világ megismerésének. A kötet anyagot kínál a vallásos, társadalmi ünnepeinkről való megemlékezéshez is. Ilyen módon a kötet egységes hitvallássá áll össze, mellyel kapcsolatban Pál apostol szavait idézzük: „A kegyelmi ajándékokban pedig különbség van, de ugyanaz a Lélek.” A kötet ökumenikus jellegére utal, hogy a református Nemzetközi Theológiai Könyv sorozatban jelent meg, a sorozat szerkesztője Dr. Szathmáry Sándor professzor, kiadója pedig a katolikus Korda Könyvkiadó. A Naptár-sorozatnak egyébként ez már a hetedik darabja, a korábbiakhoz képest azonban lényegesen bővült a megszólaltatott, idézett szerzők és témák köre. Az Élet-naptár elnevezés és a római számozás, I., illetve a most megjelent II. ezt a megújult tartalmat jelzi. A kötet iskolai ünnepek, megemlékezések műsorainak összeállításához is használható. A kiadványt tanárok, hitoktatók számára is ajánljuk, sokféle témához találnak itt forrásokat. Az elmondottak illusztrálására szólaljon meg maga a kötet, néhány szerző írásaiból idézünk részleteket.

TEREMTÉS

„Kezdetben teremtette Isten az eget és földet.” Ez a mondat nemcsak a teremtéstörténet leírásának szónoki nyitánya, hanem a Biblia első szava is. Ha a **filozófiai világkép** mélyére tekintünk, a nagy *semmi* tátong előttünk. Kezdetben nem volt semmi. Ha a **tudományos világkép** mélyére tekintünk, ránk mered az alaktalan anyag, mely egyesek szerint fagyos, hideg és dermedt valóság, mások szerint lávaként égető tűz. A semmi, a filozófiai eszme vagy a magában izzó anyag helyett a Szentírás azt mondja nekünk: mielőtt lett volna ég és föld, vagyis világ, benne növény, állat és ember, az élet, a lét és az egész történelem kezdete előtt: ott volt Isten.

Dr. Molnár János teológus

ÉRTÉKREND

A tudomány egyik legfontosabb kérdése az **élet keletkezésével** kapcsolatos. Számtalan hipotézis született, a részeredmények hangzatos tálalása sokszor elfedi a lényegét. Az élet indulásánál és keletkezésénél tisztelni kell, hogy ez tőlünk függetlenül jött létre. Mi több, mindaz, amit az előről tudunk, vagyis, hogy négymilliárd éve létrejött és azóta folyamatosan itt van; hogy változatos, és minden változat képes a túlélésre; hogy a föld ezáltal benépesült, stb., tehát mindez arra kell, hogy figyelmeztesse a kutatót, hogy ily módon valami **eredeti terv valósul meg**.

Dr. Kellermayer Miklós biológus

FELELET A FORGÓSZÉLBŐL (RÉSZLET)

Hát te meg hol voltál, amikor a földnek
Alapját kimértem
S ujjongó csillagok karban énekeltek
A hajnali égen?

No mondd csak, ha tudod, ki rakta szegelet-
Kövét a világnak?
Méhéből kitörő tengerre ki vetett
Erős kaput, zárat?

Vas István

AZ EMBER A VILÁGMINDENSÉGBEN

Világunk keletkezését ma az ún. „ősrobbanás” elméletével magyarázzák. A nagy ősrobbanás utáni pillanatokban világegyetemünket rendkívül magas hőmérsékletek és nyomások jellemezték. Ma is igen nagy hőmérsékletek és nyomások jellemzik a csillagok belsejének viszonyait. A tér- és időbeli, a hőmérséklet- és nyomásbeli szélsőségek az sugallják, hogy az ember, aki egy tipikus spirálgalaxisban, egy nagyon átlagos csillagnak egy kisebb bolygóján fejlődött ki, az egész világegyetemet tekintve jelentéktelen tényező. A természettudományok fejlődésével azonban ez a kép változóban van, hirtelen, fordulat módjára. A nyolcvanas években jelent meg az a kifejezés, hogy a „második kopernikuszi fordulat” korát éljük. Valóban, ennek eredményeként a Föld, az ember visszakerül arra a helyre, amelyet az első kopernikuszi fordulat – a heliocentrikus, azaz Nap-központú világbépe bevezetése – óta látszólag elvesztett.

Dr. Végh László atomfizikus

KITŰZETTEK A NEMZETI ZÁSZLÓK

Nagyon élénken emlékszem azon eseményekre, melyek Marosvásárhelyt, a székely fővárosban 1849. év kezdetén lezajlottak. 18 éves nyomdászsegéd voltam akkoriban s keblem hullámozott, dagadozott a nemzeti lelkesedéstől. Kossuth Lajos nagyhatású országgyűlési beszédei képezték akkor minden társadalmi körben és rétegben a közbeszéd tárgyát. Március 15-ke után néhány nappal kitűzettek városzszerte a nemzeti zászlók örömjelű a szabadság, egyenlőség, testvériség kihirdetésének, melynek híre csak akkor érkezett Budapestről körünkbe. Kossuth Lajos arcképe az özv. Barráné és Stein könyvkereskedésébe tétetett ki közszemlére.

Imreh Sándor

EGY EMLÉKMŰ

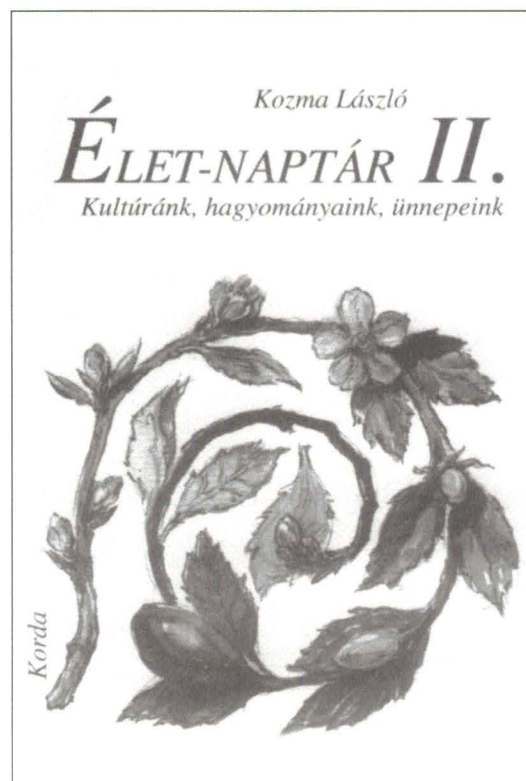
Az erdélyi Zalatna városában a református templom mellett egy emlékmű áll. – Ahogyan a felirat is mutatja, az oszlopot Lukács Béla, a 19. század második felében tevékenykedő államférfi, miniszter emlékére emelték – tájékoztat Gudor Botond református lelképásztor. Útépítés, hídépítés, bányafejlesztés volt a fő működési területe. Szerette Zalatnát, áll még erősen romosodó kastélya, ahol hosszabb időt töltött, mikor visszatért ide. Hogyan és miért került el innen? Igen, ez már történelem, tragédia és megbékélés egyben. Elmagyarosodott örmény nemesi családból származott, öt testvére volt. 1848-ban az osztrák megosztó politika következtében Zalatna is lángba borult. A magyarok nem jutottak messzire, Preszakánál kerítették be őket a román népfelkelők, az áldozatok számát 700 és 1000 főre becsüli a történetírás. Három halomsírt láthatsz ott, azok rejtik a legyilkoltak földi maradványait. A csecsemő Lukács Bélát román dajkája mentette meg, juttatta el a rokonokhoz. A miniszter a dajkájára emlékezve utat épített, mely az Almás völgyét kötötte össze Zalatnával.

Kozma László

VIRÁGVASÁRNAP

Virágvasárnap Jézus diadalmas jeruzsálemi bevonulásának napja, a tömeg pálmaágakat lengetve köszönti. Ezen a napon az emberi állhatatlanság is eszünkbe juthat, hiszen öt nap múlva, nagypénteken gyalázzák és keresztre feszítik a Megváltót. Virágvasárnap mégis a krisztusi győzelem szimbóluma, amelynek kiteljesedését semmi sem akadályozhatja meg. Vigasztalás ez a nap, melynek üzenete: szenvedés, fájdalom mögött ott van a törhetetlen hit, az Isten hűségé.

Dr. Szathmáry Sándor

Élet-naptár: Szerk: Dr. Kozma László.- Kecskemét, Korda

Könyvkereskedés: 2004. - 408 p.)

Megrendelhető: 6000 KECSKEMÉT, Lestár tér 2. Ár: 1500 Ft.

Református Középiskolai Szakmai Nap

A Református Pedagógiai Intézet a kétszintű érettségi bevezetésével összefüggő tapasztalatok értékelésére szakmai konferenciát szervez a református középiskolák tanárai és az érdeklődők számára. A konferencia célja: országos helyzetképet látni, értékelni és értelmezni a vizsgaszabályzat és a vizsgaleírások bevételét, javaslatokat megfogalmazni a rendszer továbbfejlesztésére és a középiskolai realitásokhoz igazítására, tapasztalatátadással segíteni a szaktanárok pedagógiai munkáját.

A konferencia helye:

Dunamelléki Egyházkerület Székháza (Budapest, Ráday u. 28.)

Ideje:

2004. október 14., péntek, 10-15.30 óra

Jelentkezés az RPI-nél, telefon: 06-1/343-7878 / 154. Jelentkezési határidő: 2005. október 7.

RPI Nyílt Igazgatótanácsai Ülés

2005. Szeptember 17.

Ábrám Tibor főgondnok úrral egyeztetve – ha Isten engedi és élünk – a az RPI szolgálatával, feladatrendszerével, költségvetésével, szabályzataival, fejlesztési irányjaival kapcsolatos nyílt igazgatótanácsai ülést tartunk 2005. szeptember 17-én 10.00 órától Budapesten, a zsinati Székházban (Abonyi u. 21.). Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Jelentkezés az RPI-nél, telefon: 06-1 / 343-7878 / 154. Jelentkezési határidő: 2005. szeptember 12.

Tankönyvrendelés változása

Az elmúlt egy évben kialakított eredményes együttműködés értelmében a Református Pedagógiai Intézet által kiadott könyveket a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója terjeszti.

A kiadványok megrendelhetőek, illetve megvásárolhatóak közvetlenül a Kiadónál, vagy kiterjedt bizonyos hálózatainál.

Rendelési cím: 1114. Budapest, Bocskai u. 35.

Rendelési telefonszám: 386-8267

Megrendelés: 105. mellék

Fax: 106. mellék

Átutalásos fizetéssel kért könyvvásárlási lehetőséget Budapesten csak a Bocskai utcai könyvesboltban vehetnek igénybe.

Megrendelő lap a 25. oldalon.

Megrendelőlap az RPI kiadványaihoz

[Érvényes: 2005. január 1-jétől]

Hit- és erkölcstan tantervek, hittankönyvek, feladatgyűjtemények,
tanári segédkönyvek

KÓD	Rendelés	Megnevezés	Ár
9120	 pld.	A református óvodai nevelés keretprogramja – A ref. keresztyén hittantanítás óvodai programja	564
9121	 pld.	Református hittanoktatási tanterv 1-6.	404
9122	 pld.	Református hittanoktatási tanterv 7-12.	404
9101	 pld.	Hittan 1. – tankönyv	861
9201	 pld.	Hittan 1. – feladatlapok	525
9901	 pld.	Hittan 1. – tanári segédkönyv	854
9102	 pld.	Hittan 2. – tankönyv	903
9202	 pld.	Hittan 2. – feladatgyűjtemény	525
9902	 pld.	Hittan 2. – tanári segédkönyv	854
9103	 pld.	Hittan 3. – tankönyv	651
9203	 pld.	Hittan 3. – feladatgyűjtemény	417
9903	 pld.	Hittan 3. – tanári segédkönyv	854
9104	 pld.	Hittan 4. – tankönyv	651
9204	 pld.	Hittan 4. – feladatgyűjtemény	417
9904	 pld.	Hittan 4. – tanári segédkönyv	745
9105	 pld.	Hittan 5. – tankönyv	651
9205	 pld.	Hittan 5. – feladatgyűjtemény	525
9905	 pld.	Hittan 5. – tanári segédkönyv	677
9106	 pld.	Hittan 6. – tankönyv	651
9206	 pld.	Hittan 6. – feladatgyűjtemény	525
9906	 pld.	Hittan 6. – tanári segédkönyv	677
9107	 pld.	Hittan 7. – tankönyv (2., javított kiadás)	651
9907	 pld.	Hittan 7. – tanári segédkönyv	677
9108	 pld.	Hittan 8. – tankönyv	651
9109	 pld.	Hittan 9. – tankönyv	872
9909	 pld.	Hittan 9. – tanári segédkönyv	677
9110	 pld.	Hittan 10. – tankönyv	861
9301	 pld.	Egyháztörténet 1. (tankönyvi változat)	1594
9302	 pld.	Egyháztörténet 2.	1594
9212	 pld.	Hittan 12. – feladatgyűjtemény	588
9912	 pld.	Hittan 12. – tanári segédkönyv	677

Áraink az ÁFÁ-t tartalmazzák!

A megrendelő megnevezése:

A megrendelő címe:

Kelt., 2005.-n

P. h.

cégszerű aláírás

Küldendő: a Kálvin Kiadó címére: 1114 Budapest, Bocskai u. 35. fax: 06-1/386-8267

Tankönyvek (humán tantárgyak: magyar, latin, ének, népismeret)

9501	 pld.	Győri L. János: A magyar reformáció irodalmi hagyományai	814
9502	 pld.	Berényi Eszter: Irodalom 13-14 éveseknek	967
9503	 pld.	Berényi Eszter: Irodalmi szöveggyűjtemény	989
9504	 pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási segédkönyv (tanároknak)	903
9505	 pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási gyakorlókönyv (diákoknak)	722
9506	 pld.	Czibula Ferenc – Czibula Ferencné: Értő olvasás gyakorlókönyv	903
9507	 pld.	Czibula Ferenc – Czibula Ferencné: Irodalom segédkönyv	903
9508	 pld.	„Jézust áldja énekünk” – Gyermekénekek óvodásoknak	420
9509	 pld.	Czibula Ferenc – Czibula Ferencné: Hon- és népismeret munkatankönyv	903
9651	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin I.	564
9652	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin II.	564
9653	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin III.	677
9655	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin V.	677
9656	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin VI.	677
9657	 pld.	Czeglédi Sándor: Latin VII-VII.	903
9661	 pld.	Czeglédi Sándor: Traditio viva I.	910
9662	 pld.	Czeglédi Sándor: Traditio viva II.	910

Pedagógiai szakirodalom

..... pld.	Bognár József: Kiegészítő szempontok az egyházi iskolák biológia tanításához	404
..... pld.	Bognár József: Osztályfőnöki kézikönyv	1124
..... pld.	1. Dr. Kiss Tihamér: A gyermek erkölcsi fejlődése	790
..... pld.	3. Dr. Pálhegyi Ferenc: Útjelző táblák	790
..... pld.	4. Gattyán Ilona – Kálmán Lajos – Zákányi Bálint: Minden forrásaim tebenned vannak	1190
..... pld.	5. Kórusművek egyházi iskolák számára – Az 1848/49-es szabadságharc (szerk.: Berkesi Sándor)	225
..... pld.	6. Nyelvi és interkulturális készségek fejlesztése angolórán (szerk.: Ábrahám Károlyné)	677
..... pld.	7. Nagy Baló András: Feladatsorok 5. osztályos matematika szakkörök részére	1011
..... pld.	8. Dr. Kiss Tihamér: Keresztyén erkölcsi nevelés gyermek- és serdülőkorban	1011
..... pld.	9. Bognár József: Az Úr a Föld	1995
..... pld.	Református Társadalomismereti Füzetek I. – Az eutanázia keresztyén szemmel (Dr. Szűcs Ferenc)	225

Áraink az ÁFÁ-t tartalmazzák!

A megrendelő megnevezése:

A megrendelő címe:

Kelt., 2005.-n

P. h.

.....
cégszerű aláírás

E számunk szerzői:

Bodorikné Aszódi Ágnes	igazgató, Református Általános Iskola és Diákotthon, Mezőtúr
Czibula Ferencné	szaktanácsadó, ny. általános iskolai tanár, Nyíregyháza
Dr. Horkay György	elnök, Országos Református Tanáregyesület
Dr. Kozma László	főtanácsos (Oktatási Minisztérium), író
Kövy Zsolt	lelkész, ny. kollégiumi főigazgató, Pápa
Lőkös Dániel	általános iskolai tanár,
Márkus Gábor	igazgató, RPI, Budapest
Nagy Balázs	ny. gimn. tanár, Hajdúszoboszló
Dr. Nagy Mihály	ny. igazgató, a Presbiteri Szövetség Tiszántúli Területi elnöke
Szilágyi Tamás	vallás tanár, Debrecen

E számunk illusztrációi (a tudósításokhoz kötődő képek kivételével) Kolozsvárt készültek.
E számunk fotóit a szerkesztőség munkatársai és az ORTE tagjai készítették.

E számunk képei:

Kolozsvár szívében van egy hely, ahol az ember elhallgat, no nem azért, mert éppen nincs mondanivalója, hanem azért, hogy meghallhassa a két szobrász, apa és fia fába és kőbe vésett üzenetét” – írja Vasvári Szabó Márta.

A kolozsvári Szervátiusz Múzeum 1996 óta több mint nyolcvan alkotásnak ad otthont; tizenegy kivételével mind Szervátiusz Jenő (1903-1983) munkái. „Fába faragott érzések és gondolatok, melyek közül a legszembeütőbb a családi élet öröme és bánata, összetartó ereje. Egy elképzelt, megálmodott családi életé, amelyben a nő, az anya mitikus formákat ölt... Szervátiusz Jenő a balladák világának megelevenítéséhez új formát keresett és ezt a faragott domborműben találta meg. Ezek a színes domborművek – amelyeknek például a színdinamikája is tovább fokozza a drámaiságot – félúton vannak a szobrászat és a festészet között. A tökéletes harmóniájú képsorok szerkesztésében megmutatkozik Szervátiusz Jenő határozott elvonatkoztató képessége és mitológia teremtő ereje” – mondta róluk Demeter Ervin. – „Minden témája az örök emberi sors: a születés, a munka, a halál. És ez valamennyi alkotásában egy sajátos, összetéveszthetetlenül magyar vetületben jelenik meg. Mindezek mellett Szervátiusz Jenő egyetemes érvényű műveket alkotott.”

A lapban közölt dombormű egyetlen műben követi végig a technika történetét (Az Ember tragédiája?) – sumer mítosszá válik a civilizáció teremtő ember.

Forrás: www.vilaghirnev.net; www.varmegyegaleria.hu.

Következő számaink tartalmából

- Tanévnitó	- Keresztyén munkahely
- A nagy könyv	- Az ifjúság szolgálata
- Az új érettségi	- A tartózkodás

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Lapunk előfizetési díjai 2005-re:

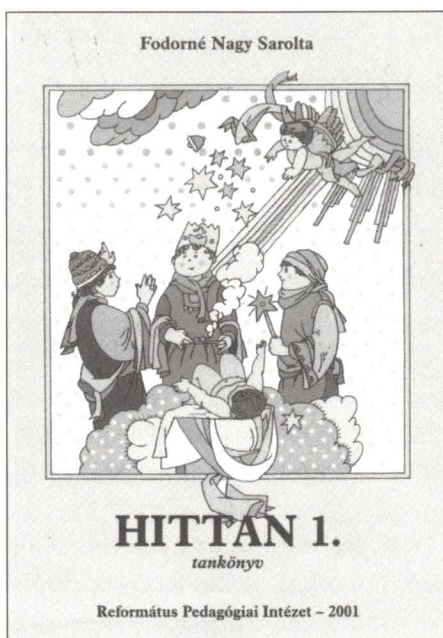
Egy példány ára:	253 Ft.	(220 Ft + 15% ÁFA)
Éves előfizetési ár:	2070 Ft / év	(1800 Ft + 15% ÁFA)
Kedvezményes éves előfizetési ár*	1725 Ft / év	(1500 Ft + 15% ÁFA)
ORTE-tagoknak	ingyenes	

Felülfizetéseket, adományokat köszönettel fogadunk.

Lapunk előfizethető a mellékelt postai csekken vagy átutalással (OTP 11701004-20192129). A közlemény rovatba írják bele az előfizető nevét és az MRN 2005 rövidítést. Kérjük, ügyeljenek arra, hogy olvasónkat azonosítani tudjuk!

* Református egyházközségeknek, református közoktatási intézményeknek és ezek munkatársainak, lelkészeinek, református közoktatási szakértőinek, valamint a legalább két éve előfizetőeknek.

(Hittankönyvek megrendelőlapja a 25. oldalon.)

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Megjelenik évente 9 szám.

Lapzárta: 2005. április 28.

Lapzárta után érkezett:
egyházi ének közlemény

Felelős kiadó: Márkus Gábor

Felelős szerkesztő: Márkus Gábor

Szerkesztőségi titkár: Lovas Eszter

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf. 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

Tervezés és tördelés: smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

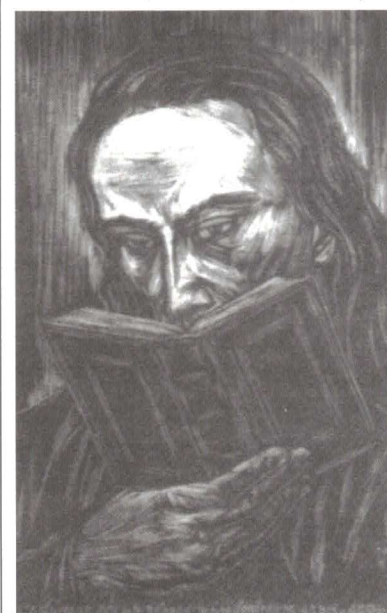
ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2005. év számaina a kiadó címén lehet.

Korábbi példányok korlátozott számban kaphatóak 161 Ft / db áron. A lap támogatója a Stichting Hulp Oost-Europa. A kiadó RPI működését támogatja az Oktatási Minisztérium és a Magyarországi Református Egyház Zsinata.

(A szerzők és a szerkesztőség álláspontja egyes kérdésekben eltérhet.)

Észrevételeiket, cikkeiket szeretettel várjuk!

MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklap 2005. évi számaina _____ példányban.

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

A számlakérő megnevezése (ha eltér): _____

A számlakérő címe: _____

cégszerű aláírás

